

Republika e Kosovës
Republika Kosovo - Republic of Kosovo
Kuvendi - Skupština - Assembly

Zakon br. 04/Z-060

O OTPADU

Skupština Republike Kosova

Na osnovu člana 65 (1) Ustava Republike Kosova,

Usvaja

ZAKON O OTPADU

POGLAVLJE I
OPŠTE ODREDBE

Član 1
Cilj

1. Ovaj zakon ima za cilj:

- 1.1. otklanjanje i što veću moguću redukciju generisanja otpadaka;
- 1.2. ponovnu upotrebu upotrebljivih komponenata sa otpada;
- 1.3. održivi razvoj putem zaštite i čuvanja prirodnih resursa;
- 1.4. sprečavanje negativnih uticaja otpadaka na životnu sredinu i zdravlje čoveka,
- 1.5. konačno odlaganje otpadaka na prihvatljiv način za sredinu.

Član 2

Delokrug

Ovaj zakon uređuje menadžiranje otpadaka, plan menadžiranja sredine, prava i obaveza licenciranih lica koja se bave menadžiranjem otpadaka, način i uslove sakupljanja otpadaka, transport, tretman, obradu, uskladištenje i konačno odlaganje, uvoz, izvoz i tranzit otpadaka, monitorisanje, informativni sistem i finansiranje.

Član 3

Izuzeci

1. Odredbe ovog zakona ne primenjuju se za:

1.1. gasove koji se emituju u atmosferu;

1.2. mesta, uključujući neiskopano kontaminirano zemljište i građevine trajno povezano sa zemljom;

1.3. nekontaminirano zemljište i drugi materijal iz prirode iskopan tokom građevinskih aktivnosti ukoliko je sigurno da će se taj materijal za građevinske svrhe koristiti u svom prirodnom obliku na gradilištu s kojeg je iskopan;

1.4. radioaktivni otpad;

1.5. dekomisionirani eksplozivi;

1.6. fekalije, ako nisu obuhvaćene u stavu 2. podstav 2.2. ovog člana, slama, i drugi bezopasni poljoprivredni ili šumski materijal koji se nalazi u prirodi i koji se koristi u poljoprivredi, šumarstvu ili za proizvodnju energije iz takve biomase postupcima ili metodama koje ne oštećuju životnu sredinu i ne ugrožavaju zdravlje ljudi.

2. Odredbe člana 2.1., 2.2., i 2.3 se isključuju iz delokruga ovog zakona, jer su uređeni drugim zakonima:

2.1. otpadne vode;

2.2. pod-životinjski proizvodi uključujući proizvode procesirane iz Pravilnika (EC) Br. 1774/2002, osim onih namenjenih za inceneriranje, odlaganje ili upotrebu za proizvodnju biogasa ili u postrojenjima za kompostiranje;

2.3. strvine životinja koje nisu zaklane nego su uginule, uključujući životinje usmrćene radi istrebljenja epizootskih bolesti, koje se zbrinjavaju u skladu s Pravilnikom (EU) Br. 1774/2002;

3. Bez prejudiciranja drugih obaveza prema zakonodavstvu Republike Kosova, iz ovog zakona isključuju se sedimenti koji su postavljeni unutar površinskih voda radi privređivanja vodama i vodotocima ili sprečavanja poplava ili ublažavanja posledica poplava, suša ili bonifikacije zemljišta ukoliko se dokaže da su ti sedimenti neopasni.

4. Specifična pravila o posebnim slučajevima u menadžiranju određenih kategorija otpada, propisuju se posebnim aktima.

Član 4 **Definicije**

1. Upotrebljeni izrazi u ovom zakonu su sledećeg značenja:

1.1. **Otpad** - svaka materija ili objekt koje proizvođač ili raspolagač baci, ili ima nameru ili je obavezan da baca;

1.2. **Menadžiranje otpadaka** – aktivnost za otklanjanje i reduciranje generisanja otpadaka i njihovog uticaja na životnu sredinu i zdravlje čoveka, sakupljanje, transport, tretman, ponovna upotreba, prerada, recikliranje i konačno odlaganje otpadaka, uključujući i monitorisanje i zbrinjavanje, i nakon izvršenja ovih aktivnosti;

1.3. **Opasni otpad** - otpad koji se pojavljuje u jednom ili više opasnom stanju spomenutim u Dodatku III. (Lista H) ovog zakona, karakteristike opasnog otpada;

1.4. **Otpadna ulja** - mineralna ulja ili sintetička maziva ili industrijska ulja koji su onemogućeni i ne mogu se upotrebiti za ciljeve za koje su prvobitno namenjeni, na primer ulja za motor sa unutrašnjim sagorevanjem i ulja za promenu brzine, maziva, ulja za turbine i hidraulična ulja uključujući i jestiva ulja;

1.5. **Bio-otpad** - biorazgradivi otpad iz bašti i parkova, hrane i kuhinjski otpad iz domaćinstava, restorana, turističkih objekata i maloprodajnih prodavnica i sličan otpad iz postrojenja za preradu hrane;

1.6. **Kompostiranje** - tretman biorazgradivog otpada pod dejstvom mikroorganizama, u cilju stvaranja komposta, u prisustvu kiseonika i pod kontrolisanim uslovima;

1.7. **Licenca za menadžiranje otpadom** – pismena dozvola koja se izdaje odlukom Ministarstva, kojim se dokazuje da su ispunjeni utvrđeni uslovi prema ovim zakonom;

1.8. **Lice** - znači svako pravno ili fizičko lice koje je uključeno na direktan ili indirektan način u procese menadžiranja otpadom;

1.9. **Prerada otpadaka** – svaki postupak, čiji je konačni rezultat upotreba otpadaka u korisne ciljeve, zamenjujući ostale materijale koji bi inače morali biti upotrebljeni za realizaciju određene funkcije, ili pripremanje otpadaka za realizaciju tih funkcija u nekom impijantu ili široj privredi. (Prilog br. 2 ovom zakonu lista R – lista potencijalnih operacija) ;

1.10. **Tretman** – prerada ili konačno odlaganje uključujući i izvršene pripreme obrade ili odlaganja;

1.11. **Reciklaža** - svaka operacija obrade od koje su otpadni materijali ponovno uključeni u proizvode, materijale ili supstance bilo kao originalne ili u druge svrhe. Ovo uključuje ponovni postupak organskog materijala ali ne uključuje dobijanje energije i ponovnu obradu na materijale koji se koriste kao goriva ili za druge operacije za pokrivanje otpada;

- 1.12. **Postrojenje** - celokupnost opreme namenjene za obavljanje određenih procesa;
- 1.13. **Proizvođač otpada** - svako lice, čijom aktivnošću nastaje otpad ili svaki preduzetnik koji se bavi aktivnošću prethodnog tretmana, mešanja ili drugim postupcima čijom aktivnošću rezultira izmena prirode ili sastava otpada;
- 1.14. **Industrijski otpad** - otpad koji nastaje aktivnošću ili industrijskim procesima ili zanatskom aktivnošću i drugim proizvodnim aktivnostima;
- 1.15. **Poseban otpad** - otpad koji se po prirodi nastanka i tretmana smatra posebnim na osnovu člana 38 stav 4. ovog zakona;
- 1.16. **Iskorišćenje otpada** - svaka operacija ili delatnost koja se obavlja u svrhu recikliranja ili ponovne upotrebe otpada, delimično ili u celini, uključujući i svaku specifičnu aktivnost -lista R i lista D-, u dodacima ovog zakona;
- 1.17. **Priprema za ponovno iskorišćenje** - način obrade, kontrole, čišćenje ili popravke tokom kojeg su proizvodi ili komponente proizvoda koji su postali otpad pripremljeni tako da se mogu ponovno koristiti bez prethodnog tretmana;
- 1.18. **Regenerisanje otpadnog ulja** - svaka operacija obrade putem kojeg se ulja mogu proizvoditi rafiniranjem otpadnog ulja, posebno uklanjanjem nečistoća, proizvoda oksidacije i aditiva prisutnih u ovim uljima;
- 1.19. **Komercijalni otpad** - otpad koji dolazi iz objekata koji se koriste isključivo ili uglavnom za potrebe tržišta ili biznisa, sporta, obrazovanja, rekreacije ali ne uključuje industrijski otpad;
- 1.20. **Deponija** - određeno uređeno mesto za otpatke gde se odlažu otpaci pod- ili na površini zemlje;
- 1.21. **Stanica transfera** – mesto ili objekat koji ispunjava prethodno određene uslove za istovar otpadaka kako bi isti bili pripremljeni za dalji transport do impijanta i instalacija za skladištenje, procesuisanje, tretman i konačno odlaganje;
- 1.22. **Skladišta** – objekti koji ispunjavaju predviđene uslove za čuvanje otpadaka;
- 1.23. **Komunalni otpad** - otpad iz domaćinstva kao i drugi otpad koji je zbog svoje prirode ili sastava sličan otpadu iz domaćinstva;
- 1.24. **Operator** - lice koje u skladu sa odredbama ovog zakona upravlja postrojenjem ili ga kontroliše ili je ovlašćen za donošenje ekonomskih odluka u oblasti tehničkog funkcionisanja postrojenja i na čije ime se izdaje dozvola za menadžiranje otpadom;
- 1.25. **Sprečavanje** - preduzete mere pre nego što supstanca, materijal ili proizvod bude otpad radi smanjenja:
- 1.25.1. količine otpada, uključujući ovde ponovno korišćenje proizvoda ili produženje roka trajanja proizvoda;
- 1.25.2. negativni efekti otpada na životnu sredinu i ljudsko zdravlje;

1.25.3. sadržaj opasnih supstanci u materijalima i proizvodima.

1.26. **Ponovno korišćenje** - bilo koji postupak kojim se svaki proizvod ili komponenta koja nije otpad koristi ponovo za isti cilj za koji je proizveden;

1.27. **Sakupljanje** - sakupljanje otpada, uključujući prethodnu klasifikaciju prema tipu i skladištenje otpada u cilju prenošenja do objekta za tretman ili odlaganje otpada;

1.28. **Odvojeno sakupljanje** - sakupljanje prilikom kojeg se tokovi otpada drže odvojeno prema tipu i prirodi kako bi se olakšao specifičan tretman;

1.29. **Vlasnik otpada** - proizvođač otpada kao i pravno ili fizičko lice koji poseduje otpad;

1.30. **Neopasan otpad** - otpad koji ne predstavlja opasnost po životnu sredinu i zdravlje ljudi i koji ne poseduje karakteristike opasnog otpada;

1.31. **Inertni otpad** - otpad koji nije podložan bilo kojim fizičkim, hemijskim i biološkim promenama na mestima gde je deponovan kao:

1.31.1. inertni otpad koji se ne rastvara, ne sagoreva ili ne reaguje fizički ili hemijski, biološki se ne razgrađuje u kontaktu sa drugim materijama i ne utiče na sličan osetljiv način na životnu sredinu ili zdravlje ljudi;

1.31.2. ukupno filtrat i sadržaj zagađujućih materija u otpadu i ekotoksičnost izlučenih materija moraju biti u dozvoljenim granicama, a posebno ne smeju ugrožavati kvalitet površinskih i podzemnih voda;

1.32. **Filtrat - (leachate)** svaka tečnost koja ispire deponovani otpad i koji se emituje iz deponije ili se nalazi unutar deponije;

1.33. **Konačno odlaganje otpadaka** – operacije koje pružaju konačno rešenje za otpatke koje se ne mogu ponovo koristiti ili preraditi, ne dovedivši u opasnost životnu sredinu ili zdravlje čoveka. Prilog 1. ovog zakona lista D.

1.34. **Odlaganje** - bilo koji postupak koji nije prerada ni u slučajevima kada postupak ima za sekundarnu posledicu rekuperaciju supstance ili energije. Dodatak I. (Lista D) ovog zakona, koja predstavlja listu iz postupaka odbacivanja;

1.35. **Konsumator** - lice koje je sklopilo ugovor o uslugama sa ponudiocem usluga ili je zadužen da prema zakonu dobije određene usluge;

1.36. **Opština** - osnovna jedinica lokalne samouprave u Republici Kosovo, definisana na osnovu Zakona o Lokalnoj Samoupravi, Br.03/Z –040;

1.37. **Uznemirenje** - bilo koje intervenisanje, namerno ili nenamerno, koje može da prouzrokuje povrede, uznemirenje ili oštećenje. Jedna takva intervencija može da uključi mirise, parazite, buku, vibracije ili negativan uticaj na neki drugi način na zagađenje životne sredine i predstavlja opasnost po zdravlje ljudi;

1.38. **Posrednik** - osoba koja omogućava obradu ili skladištenje otpada na nečije drugo ime, uključujući one posrednike koji fizički ne preuzimaju otpad;

- 1.39. **Trgovac** - lice koje postupa u ulozi principa kupovine i kasnije prodaje otpada, uključujući posrednike koji fizički ne preuzimaju otpad;
- 1.40. **Eluati** - zagađene vode koje nastaju iz bilo koje delatnosti, aparature, opreme ili drenažne cevi koje se koriste za odbacivanje zagađenih voda, bilo da su one tretirane ili ne tretirane prema zakonu o vodama Kosova br.2004/24;
- 1.41. **Nadležni organ** - ministarstvo, opština i druge institucije osnovane ili ovlašćene zakonom;
- 1.42. **Ministarstvo** - znači Ministarstvo sredine i prostornog planiranja;
- 1.43. **Skladištenje** - privremeno i sigurno čuvanje otpadaka u predviđenim objektima za to;
- 1.44. **Obiman otpad** - otpad opreme i mašina u velikim fizičkim srazmerama čije se sakupljanje, transport i uklanjanje vrši na poseban način;
- 1.45. **Stabilizovanje otpada** - svaki tretman otpada određenom metodom u cilju smanjenja negativnih uticaja po životnu sredinu i zdravlje ljudi;
- 1.46. **Prekogranično kretanje** - legalno kretanje otpada iz jedne države u drugu preko međudržavnih granica;
- 1.47. **Odgovarajući objekti i oprema** - mesta i postrojenja sa instalacijama, alatima, radnim alatima gde se na odgovarajući način tretira, čuva i deponuje otpad;
- 1.48. **Standardi usluživanja** - standardi koji se primenjuju za usluge menadžiranja otpadom u skladu sa zakonom i podzakonskim aktima donetih za njegovo izvršavanje;
- 1.49. **Ministar** - ministar Ministarstva Sredine i Prostornog Planiranja;
- 1.50. **Najbolje prakse** – minimalne potrebne uslove za ispunjavanje aktualne zakonske zahteve.
- 1.51. **Najbolje Dostupne Tehnike** - najefikasnije i dobro razvijene procese kao i njihove metode rada, koji pokazuju praktičnu podobnost posebnih tehnika za obezbeđenje osnova za granične vrednosti određenih ispuštanja za sprečavanje i/ili smanjenje ispuštanja i uticaja na životnu sredinu;
- 1.52. **Tehnike** - tehnologija koja se koristi i način na koji je projektovan, izgrađen, **održavan, vršen i montiran proces**;
- 1.53. **Moguće tehnike** - tehnike koje su razvijene u tolikoj meri da im je omogućena primena u relevantnim sektorima industrije, u ekonomskim i tehnički praktičnim uslovima uzimajući u obzir troškove i koristi koji su obrazložljivo prihvatljivi za operatora;
- 1.54. **Medicinski otpad** - otpad koji nastaje tokom obavljanja medicinskih usluga;
- 1.55. **Vlada** - Vlada Republike Kosovo;
- 1.56. **Opšte tumačenje** - svaki izraz koji je korišćen u ovom zakonu i Direktivama Saveta Evrope, imat će značenje koje je dato zakonodavstvom EU-je osim ako se na jasan način njihovo tumačenje drugačije koristi;

- 1.57. **ADR** - Evropski Sporazum o Međunarodnom Putnom Prevozu Opasne Robe;
- 1.58. **EU** - Evropska Unija;
- 1.59. **MZ** - Ministarstvo Zdravlja;
- 1.60. **MPŠRR** - Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja;
- 1.61. **EK** - Evropska Komisija (EC);

2. Izrazi koji su upotrebljeni u ovom zakonu podrazumevaju i drugi rod, a reči koje su date u jednini podrazumevaju i množinu i obratno.

POGLAVLJE II

NAČELA ZA MENADŽIRANJE OTPADOM

Član 5

Načela za menadžiranje otpadom

1. Načelo za menadžiranje otpadom i održivi razvoj sprovode se:
  - 1.1. balansiranjem i usklađivanjem ciljeva menadžiranja otpadom sa ciljevima održivog ekonomskog razvoja;
  - 1.2. kroz održivog razvoja menadžiranja otpadom u cilju efikasnog korišćenja prirodnih resursa, smanjenje količine proizvedenog otpada i razumne alokacije troškova koje može da snosi Vlada i narod Republike Kosovo.
2. Načelo blizine i samotretmana.
  - 2.1. Vlada treba da preduzme mere za stvaranje integrisane i odgovarajuće mreže za objekte i opremu za tretman i skladištenje otpada, imajući u vidu tehnike, NMT, ili moguće tehnike i tehnologije koje ne zahtevaju velike troškove;
  - 2.2. cilj ovog načela je da omogući samotretman otpada imajući u vidu geografske osobine i potrebu za opremu za posebne vrste otpada, takođe treba da omogući skladištenje otpada u najbližem mestu primenjujući metode i najpogodnije tehnologije, na način da se obezbedi zaštita životne sredine i ljudskog zdravlja.
3. Načelo opreznosti i prevencije.
  - 3.1. javne vlasti kada je potrebno preduzimaju i podstiču preventivne delatnosti u menadžiranju otpadom.

4. Načelo zagađivač plaća.

4.1. Načelo zagađivač plaća je načelo iz Preporuke Evropske Komisije 75/436/EEC, za kalkulaciju i podelu sredstava od javnog autoriteta o pitanjima životne sredine i zahteva da:

4.1.1. lice koje obavlja delatnost menadžiranja otpadom treba da izvrši punu kompenzaciju troškova za nastale štete i posledice;

4.1.2. troškovi o stvaranju, tretmanu i skladištenju otpada treba kalkulisati u ceni proizvodnje i usluge.

5. Načelo menadžiranja otpadom sistematizovano prema prioritetima.

5.1. menadžiranje otpadom vrši se hijerarhijski na osnovu prioriteta:

5.1.1. prevencija stvaranja otpada uključujući i smanjenje količine otpada nastale u toku proizvodnog ciklusa i opasnih karakteristika otpada;

5.1.2. obrada otpada koji se vrši metodama koji omogućavaju ponovnu ili delimičnu upotrebu otpada;

5.1.3. ricikliranje otpada;

5.1.4. obrada i korišćenje otpada- uključujući kompostiranje i korišćenje otpada za dobijanje energije kao i sagorevanje bez dobitka energije.

5.1.5. skladištenje otpada bez prouzrokovanja negativnih uticaja po životnu sredinu i ljudsko zdravlje.

6. Načelo odgovornosti proizvođača i vlasnika:

6.1. proizvođači, distributeri, prodavci i uvoznici roba koji utiču na porast količine otpada, snose odgovornost za otpad koji nastaje tokom njihove aktivnosti;

6.2. proizvođač i vlasnik snosi veću odgovornost pošto može da utiče na kvalitet i ambalažu proizvedene robe. Proizvođač i vlasnik takođe je obavezan da se brine o smanjenju stvaranja otpada od proizvedene robe i da razvija tehnologiju i tržište za proizvodnju proizvoda koji mogu da se ponovo koriste i recikliraju;

6.3. ovo načelo se povezuje sa konceptom "načelo proširene odgovornosti proizvođača", gde proizvođač snosi odgovornosti o otpadu nastalom u svakoj fazi razvoja proizvoda i njegovog životnog ciklusa.

7. Načelo finansijske sigurnosti.

7.1. Vlada obavezuje lica da preduzmu aktivnosti za menadžiranje otpadom, da stvaraju adekvatnu sigurnost ili da daju neki drugi oblik finansijske garancije radi pokrića mogućih obaveza.

8. Načelo o pristupu javnosti u informacijama.

8.1. U skladu sa načelima Aarhuške Konvencije, sva lica imaju pravo, i ako nisu zainteresovane stranke, na pristup bilo koje informacije o aktivnostima menadžiranja otpadom kao i pravo i mogućnost učešća javnosti u procesu donošenja odluka o otpadu.

9. Načelo zaštite prava na sudu.

9.1. Svako lice koje smatra da njegov zahtev za informacije u vezi sa otpadom je neosnovano odbijen, bilo u celini ili delimično, ili nije dobio odgovor od nadležnih organa, ima pravo na zaštitu svojih prava u nadležnom sudu.

POGLAVLJE III

VRSTE- KLASIFIKACIJA I KARAKTERIZACIJA OTPADA

Član 6 Vrste otpada

1. Vrste otpada u smislu ovog zakona su:

- 1.1. komunalni otpad;
- 1.2. komercijalni otpad;
- 1.3. industrijski otpad;
- 1.4. medicinski otpad.

2. Otpad iz stava 1. ovog člana, u zavisnosti od izloženosti opasnosti su:

- 2.1. inertni otpad;
- 2.2. neopasan otpad;
- 2.3 opasan otpad.

Član 7 Klasifikacija optada

1. Otpad se razvrstava prema državnom katalogu otpada.

2. Državni katalog otpada je kompitabilan sa Evropskim katalogom otpada.

3. Opasan otpad klasifikuje se prema poreklu, karakteristikama i sadržaju od koje biva opasnim.
4. Raspolagač otpadaka je obavezan da iste klasifikuje na način određen ovim zakonom.
5. Lice iz stava 4. ovog člana obavezan je da uradi proveru sadržaja i karakteristika opasnog otpada, koji prema poreklu, sadržaju i osobinama može biti opasan otpad.
6. Ministar će posebnim aktom donositi:
  - 6.1. državni katalog otpada;
  - 6.2. listu OECD za otpad;
  - 6.3. listu kategorija otpada (Q-lista);
  - 6.4. listu kategorija opasnog otpada prema poreklu i sastavu (Y-lista);
  - 6.5. listu komponenti otpada zbog kojih se otpad smatra opasnim (C-lista);
  - 6.6. granične vrednosti koncentracije opasnih komponenti u otpadu na osnovu kojih se određuju karakteristike otpada;
  - 6.7. vrste, sadržinu i obrazac o ispitivanju otpada;
  - 6.8. parametre za određivanje fizičko-hemijskih osobina opasnog otpada namenjenog za fizičko-hemijski tretman;
  - 6.9. parametre za ispitivanje otpada, ispitivanje eluata i izlučivanja iz realizovanog odlaganja otpadaka.
  - 6.10. način i postupak klasifikacije otpada.

POGLAVLJE IV

DOKUMENTI O PLANIRANJU I MENADŽIRANJU OTPADOM

Član 8 Dokumenti o planiranju

1. Dokumenti o planiranju i menadžiranju otpadom su:
  - 1.1. Strategija Republike Kosovo za menadžiranje otpadaka – u nastavku Strategija;
  - 1.2. Plan Republike Kosovo za menadžiranje otpadaka;
  - 1.3. Opštinski plan za menadžiranje otpadaka;

1.4. Planovi menadžiranja otpadaka od raspolagača istih;

1.5. Plan za menadžiranje otpadaka od licenciranih lica.

2. Dokument iz stava 1.2 mora biti usklađen sa strategijom. Dokument 1.3 mora biti usklađen sa dokumentom 1.2., dok dokumenti 1.4 i 1.5 moraju se usklađivati sa dokumentima 1.3, s obzirom da se ne menadžira sa opasnim otpacima, inače isti se usklađuju sa dokumentom 1.2.

Član 9 Strategija

1. Strategija sadrži:

1.1. opis i procenu postojećeg stanja menadžiranja otpadom;

1.2. osnovne ciljeve i mere menadžiranja otpadom;

1.3. mere koje treba preduzeti za menadžiranje komunalnim, inertnim i neopasnim otpadom;

1.4. mere koje treba preduzeti za menadžiranje opasnim otpadom;

1.5. orijentacije za obradu i tretman otpada u skladu sa načelima zaštite životne sredine;

1.6. orijentacije za čuvanje ili bezbedno skladištenje otpada;

1.7. orijentacije za obezbeđenje tehničkih, proizvodnih i upravnih mera i standarda za postizanje ciljeva menadžiranja otpadom;

1.8. dugoročne potrebe Republike Kosovo u oblasti menadžiranja svih vrsti otpadaka po ovom zakonu.

2. Strategija zasnivaće se na načelima ovog zakona, pre svega na navedena načela Člana 5. 1, 2, 4, 5 i 6 ovog zakona.

3. Strategiju izrađuje Ministarstvo u saradnji sa ministarstvima i drugim nadležnim organima za vremenski period od deset (10) godina.

4. Strategiju na predlog Ministarstva usvaja Vlada.

5. Strategija se revidira najmanje za pet (5) godina.

Član 10 Plan Republike Kosovo i opština za menadžiranje otpadaka

1. Plan Republike Kosovo za menadžiranje otpadaka donosi Ministarstvo.

2. Opštinski plan za menadžiranje otpadaka donosi opština.

3. Shodno potrebi i na osnovu sporazuma, dve ili više opština mogu da donose zajednički lokalni plan za menadžiranje otpadom.
4. Ministarstvo upravlja sa opasnim otpacima u saradnji sa dotičnim opštinama.
5. Planovi iz stava 1. i 2. ovog člana, donose se za vremenski period od pet (5) godina i revidiraju se prema potrebi.
6. Planovi iz stava 1. i 2. ovog člana, treba da sadrže:
  - 6.1. količinu i vrste otpada koji se očekuje da će nastati, poreklo otpada koji će se koristiti ili deponovati prema planu na određenom mestu;
  - 6.2. količinu i vrste otpada koji se očekuju da se stvore i poreklo otpada koji će se prihvatiti od drugih opština;
  - 6.3. količinu i vrste otpada koji se očekuju da se stvore i poreklo otpada koji će se poslati drugim opštinama;
  - 6.4. ciljeve koje teže da se ostvare za smanjenje, ponovo korišćenje, tretman ili recikliranje otpada na teritoriji predviđenim u planu;
  - 6.5. količinu otpada koji se čuva i privremeno skladištenje na planiranoj teritoriji;
  - 6.6. program za sakupljanje komunalnog otpada iz domaćinstva;
  - 6.7. program za sakupljanje, odlaganje i odvajanje opasnog otpada od drugog otpada ili odvajanje otpada po vrstama;
  - 6.8. program za sakupljanje, odlaganje i odvajanje komercijalnog otpada;
  - 6.9. program za sakupljanje, odlaganje i odvajanje industrijskog otpada;
  - 6.10. predloge za moguće tehnike za ponovno korišćenje i recikliranje različitih komponenti od komunalnog otpada;
  - 6.11. stanje i preduzete mere za poseban otpad;
  - 6.12. program za smanjenje količine bio-razgradljivog otpada koji ide u deponije i ambalaže u komunalni otpad;
  - 6.13. programe za podizanje samosvesti i javnog obrazovanja u vezi sa menadžiranjem otpada;
  - 6.14. opis lokacija za opremanje i objekte za tretman i skladištenje otpada uključujući i potrebne tehničke zahteve za projektovanje novih objekata;
  - 6.15. procenu i izračunavanje troškova za menadžiranje otpada kao i izvore finansijskih sredstava za realizovanje planiranih projekata;
  - 6.16. programe za smanjenje, tretman, recikliranje ili skladištenje posebnih vrsta otpada;

- 6.17. program i mere za izvoz, uvoz, tranzitni prevoz ili prenošenje otpada;
- 6.18. mogućnosti za saradnju između dve ili više opština;
- 6.19. neko drugo relevantno pitanje.

7. Izrada planova iz stava 1. i 2. ovog člana, vrši se u saradnji sa operatorima za ponudu usluga sakupljanja, odlaganja, čuvanja, tretmana ili skladištenje otpada, različitih privrednih institucija i predstavnika nevladinih organizacija kao i stručno-naučnih institucija.

Član 11

Plan menadžiranja otpadaka sa otpacima od raspolagaća

1. Za objekte i opremu, za koje je na osnovu Zakona potrebno imati bilo koju od dozvola životne sredine, donosi se Plan za menadžiranje otpadom koji sadrži:

- 1.1. dokumentaciju sa podacima za proizvedeni otpad koji se može ponovo iskoristiti i otpad koje skladišti sama osoba;
- 1.2. mere sprovedene od lica, u cilju sprečavanja stvaranja otpada, smanjenja količine otpada u procesu proizvodnje, posebno smanjenje količine opasnog otpada;
- 1.3. odvajanja opasnog otpada za ponovno korišćenje u cilju smanjenja količine otpada koji se trebaju skladištiti;
- 1.4. sprovođenje mera i tehnika za zaštitu životne sredine i ljudskog zdravlja;
- 1.5. određivanje načina odlaganja, tretmana, recikliranja i skladištenja otpada;
- 1.6. svako drugo relevantno pitanje.

2. Plan iz stava 1. ovog člana donosi vlasnik postrojenja za period od pet (5) godina.

Član 12

Plan menadžiranja otpadaka od licenciranih lica

1. Operatori koji trebaju da dobiju licencu za menadžiranje otpadom, obavezni su da donesu Akcijski plan za menadžiranje otpadom.

2. Akcijski plan operatora za menadžiranje otpadom sadrži:

- 2.1. opis lokacije i identifikovanje izvora opasnosti, operacije i metode za menadžiranje otpadom, dozvoljene vrste otpada, radne sate;
- 2.2. tehničku pripremu objekata i opreme za sprečavanje i kontrolu zagađenja, sistem drenažiranja za zagađene vode, sistem za tretman zagađenih voda i sistem za čišćenje gasova iz objekata i opreme;
- 2.3. infrastrukturu lokacije - struja, voda, put i ograda;

2.4. obavljanje delatnosti u objektima i postrojenjima, kontrolu otpada iz procesa, kontrolu potencijalnih tokova, zaštitu od požara, prihvatanje otpada i sprovođenje procedura za kontrolu, uzimanje uzoraka i analizu otpada, merenje količine otpada, skladištenje opasnog otpada, proces tretmana opasnog otpada-opremanje i operisanje sa njima;

2.5. kontrolu, praćenje i izveštavanje o sastavu otpada, kontrolu emisija gasova, zagađenih voda i praćenje meteoroloških uslova;

2.6. upravljanje i nadzor uslova rada u objektu i opremi, kontrola i izveštavanje o prašini i izdvojenim česticama, mirisima, buci, sprečavanje pristupa životinjama i pticama, kontrolu prevoza otpada od strane neovlašćenih lica;

2.7. potrebnu dokumentaciju za lokaciju;

2.8. svako drugo relevantno pitanje.

3. Plan menadžiranja deponija treba da sadrži:

3.1. opis karakteristika lokacije i identifikovanje izvora opasnosti tokom menadžiranja otpadom, vrste otpada dozvoljenog za skladištenje i radni sati;

3.2. pripremu lokacije sa opremom za sprečavanje i kontrolu zagađenja, sistem za drenažiranje površinskih i odvodnih voda, mogućnosti za tretman gasova iz deponije, održavanje i zaštitu završnog sloja za pokrivanje otpada i rehabilitaciju zagađenih mesta;

3.3. infrastrukturu deponije za otpad – struja, voda, kanalizacija, put i ograda;

3.4. razvoj radova u deponiji, kontrolu otpada, kontrolu izlučivanja, zaštiti od požara u deponiji, prihvatanje otpada i procedure za kontrolu, uzorkovanje i vršenje različitih analiza otpada, merenje količine otpada, ispuštanje, sabijanje, rastezanje i pokrivanje otpada;

3.5. kontinuirani nadzor, kontrola zagađenja i izveštavanje o kontroli gasova deponije, sastav otpada, kontrola o zagađenim vodama i snimanje meteoroloških uslova;

3.6. menadžiranje i praćenje uslova deponije, kontrolisanje, monitoring i obaveštavanje o prašini i suspendovanim česticama, mirisima, buci, životinjama i pticama koje imaju pristup u deponiji, kontrolu istovara, slojevitosti, kompaktovanja i pokrivanja otpada;

3.7. potrebnu dokumentaciju o lokaciji;

3.8. svako drugo relevantno pitanje.

4. Akcijski plan za menadžiranje otpadom operatori donose za period od tri (3) godine.

POGLAVLJE V

ORGANI ZA MENADŽIRANJE OTPADOM

Član 13
Nadležni autoriteti za upravljanje otpadom

1. Nadležni autoriteti za upravljanje otpadom su:

- 1.1. Ministarstvo, i
- 1.2. Opštine.

Član 14
Odgovornosti i zadaci Ministarstva i drugih relevantnih institucija

1. Nadležnosti Ministarstva za sprovođenje odredaba ovog zakona su:

- 1.1. određivanje opštih politika, izrada Strategije, zakonskih akata koji regulišu menadžiranje otpadom i regulisanje sektora za menadžiranje otpadom u Republici Kosova;
- 1.2. donošenje Akcionog plana za menadžiranje otpadom na osnovu člana 10 ovog zakona;
- 1.3. Ministarstvo je odgovorno za sprovođenje Strategije i plana Republike Kosovo za menadžiranje otpadaka;
- 1.4. izdavanje licence za menadžiranje otpadom i vođenje evidencije u registar za licenciranje;
- 1.5. izdavanje dozvola za uvoz, izvoz i tranzitni prevoz otpada;
- 1.6. za menadžiranje otpadaka ima pravo da bude licencirana svaka osoba koja ispunjava uslove za menadžiranje otpadaka po ovom zakonu;
- 1.7. stvaranje baze podataka i sistema za informisanje i menadžiranje otpadom od Agencije za Zaštitu Životne Sredine Kosova u skladu sa zakonodavstvom životne sredine;
- 1.8. izrada izveštaja za menadžiranje otpada u Republici Kosova od strane Agencije za Zaštitu Životne Sredine Kosova;
- 1.9. sprovođenje sporazuma u oblasti međunarodne saradnje za menadžiranje otpadom;
- 1.10. preduzimanje neophodnih mera za osiguranje, da bi se unutar teritorije Republike Kosova otpad upravljao od licenciranih lica i u dozvoljenim objektima;
- 1.11. pokrivanje administrativnih troškova i troškova menadžiranja opasnim i drugim otpadom koja nisu u nadležnosti opštine i čiji vlasnik nije poznat;
- 1.12. učestvovanje u praćenju uništavanja otpada od narkotičnog bilja i konfiskovanih narkotičnih supstanci, u saradnji sa nadležnim institucijama;

1.13. Ministarstvo u koordinaciji sa Ministarstvom zdravstva i Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja će opisati detaljno način menadžiranja medicinskog, odnosno veterinarskog otpada;

1.14. sa MUP vrši koordiniranje u oblasti zaštite i spašavanja od drugih prirodnih nepogoda i prema potrebi određuje članove učesnike u komisiji za procenu stanja ili eventualne štete od otpada.

2. Na osnovu odredaba Zakona o javnim preduzećima i ovog zakona, Ministarstvo ekonomskog razvoja u dogovoru sa određenim opštinama utvrđuje tarife za skladištenje komunalnog otpada u određenim deponijama.

3. Tarife za deponiranje opštinskih otpadaka određuju opštine.

4. Na osnovu odredaba ovog Zakona, Policija Republike Kosova saraduje sa agencijama i organizacijama drugih zemalja u identifikaciji i borbi za sprečavanje zabranjenih delatnosti i zloupotrebe otpada.

5. Na osnovu odredaba ovog zakona, Carina Republike Kosova vrši kontrolu, evidentiranje i nadzor uvoza, izvoza i tranzitnog prevoza otpada, vrši evidentiranje carinskih povreda i saraduje sa Ministarstvom.

6. Vršiti nadzor i kontrolu sprovođenja mera i delatnosti za menadžiranje otpadom.

Član 15 **Odgovornosti i dužnosti opština**

1. Odgovornosti i obaveze opštine za sprovođenjem odredaba ovog zakona su:

1.1. uspostavljanje sistema menadžiranja otpadom na osnovu hijerarhijskog principa menadžiranja otpadom za njihovu teritoriju, izrada akcijskog lokalnog plana za menadžiranje otpadom, iz člana 10 ovog Zakona i stvaranja uslova za njeno sprovođenje;

1.2. opštinski plan za menadžiranje otpadaka treba biti u skladu sa nacionalnim planom;

1.3. odgovorni za sprovođenje opštinskih planova su opštine;

1.4. izrada godišnjeg izveštaja za menadžiranje otpadom. Godišnji izveštaj treba dostaviti Ministarstvu do 31 marta naredne godine;

1.5. regulisanje odgovornosti i obaveza za vršenje usluga za menadžiranje otpadom, njihovo sprovođenje, kao i organizacija menadžiranja otpadom na svojoj teritoriji;

1.6. održavanje i zaštita sistema javnog informisanja i izveštavanja o izvršenim poslovima utvrđenih ovim Zakonom, kao i drugim zakonskim aktima za menadžiranje otpadom;

1.7. primenom procedure javnih nabavka bira licencirana lica za sakupljanje, nagomilanje, magaziniranje i transportovanje inertnog, komunalnog, komercijanog i obimnog otpada kao i otpad od građevina i demoliranja građevinskih objekata unutar svoje teritorije;

1.8. Opština određuje tarife i način naplaćivanja finansijskih sredstava za komunalne usluge;

1.9. evidentiranje zagađenih mesta na svojoj teritoriji i izrada projekata za njihovu sanaciju sa podacima o lokaciji, geometrijsko-prostornim karakteristikama, vrsti zagađenja, količini otpada, rokove za poboljšanje stanja i druge podatke od značaja za realizaciju projekata.

2. Dve ili više opština, kad je to u njihov interes, mogu zaključiti sporazum o menadžiranju otpada.
3. Opština vrši nadzor i kontrolu mera i aktivnosti tokom menadžiranja otpadom na svojoj teritoriji preko inspektora opštine za životnu sredinu.
4. Na zahtev Ministarstva, opština pruža tražene informacije i preporuke u vezi menadžiranja otpadom.
5. Opština je obavezna da osigura uklanjanje i zbrinjavanje otpada koji je bačen u javnim površinama ili van deponija otpada na njenu teritoriji.
6. Ako odgovorno lice za menadžiranje otpadom u skladu sa zakonskim odgovornostima ne preduzima mere za izbačeni otpad od nepoznatog lica, odgovornost za taj otpad snosi opština.
7. Opština donosi podzakonske akte kojim reguliše funkcionisanje opštinskog nadležnog organa i standarda usluga za menadžiranje otpadom.
8. Bez prejudiciranja stava 1. do 7. ovog člana, obavljanje javnih usluga i pružanje javne infrastrukture u oblasti menadžiranja komunalnog otpada je ekskluzivna nadležnost opštine u skladu sa Zakonom o lokalnom samoupravljanju.

POGLAVLJE VI

ODGOVORNOSTI I OBAVEZE ZA MENADŽIRANJE OTPADOM

Član 16

Odgovornosti i obaveze vlasnika otpada

1. Prikupljanje, obrada, magaziniranje, ricikliranje i deponovanje otpada obavlja samo licencirano lice.
2. Vlasnik otpada ne može preneti na drugo lice nadležnost za menadžiranje otpadom, ako ono nije licencirano.
3. Vlasnik otpada u slučaju gubitka, rasturanja, curenja, udesa, ili neke druge aktivnosti sa otpadom obavesti nadležni organ o aktivnostima koji imaju uticaj na zagađenje životne sredine.
4. Vlasnik otpada treba da se upiše u registar za menadžiranje otpadom.

5. Vlasnik otpada je odgovoran za sve troškove menadžiranja otpadom dok ih ne dostavi licenciranom licu.

6. Ako je vlasnik otpada proizvođač ili operator, obavezan je da izradi plan na osnovu člana 11 i 12 ovog zakona.

7. Ministar utvrđuje podzakonskim aktom obaveze i odgovornosti vlasnika otpada.

Član 17

Odgovornosti i obaveze proizvođača i uvoznika proizvoda

1. Proizvođač proizvoda dužan je da koristi tehnologije i da razvija proizvodnju na način koji obezbeđuje racionalno korišćenje prirodnih resursa, materijala i energije, podstiče ponovno korišćenje i reciklažu proizvoda i njihove ambalaže tokom čitavog životnog ciklusa proizvoda.
2. Proizvođač otpadaka i uvoznik robe, koja je potencijalna za stvaranje otpadaka, su odgovorni za menadžiranje stvorenim otpacima iz njihovih proizvoda.
3. Ministarstvo određuje podzakonskim aktom odgovornosti i obaveze proizvođača i uvoznika proizvoda iz stava 1. ovog člana.

Član 18

Odgovornosti i obaveze proizvođača otpada

1. Proizvođač otpada obavezan je da:
  - 1.1. donosi i primenjuje operativni plan za menadžiranje otpada iz člana 11 i člana 12 ovog zakona;
  - 1.2. od ovlašćene laboratorije snabdeva se odgovarajućom dokumentacijom za određivanje opasnih osobina otpada;
  - 1.3. sakuplja i klasifikuje otpad, u zavisnosti od načina njenog tretmana;
  - 1.4. čuva i skladišti otpad na bezbedno mesto, preduzimajući mere za sprečavanje i smanjenje negativnih uticaja na životnu sredinu i ljudsko zdravlje;
  - 1.5. preda otpad licima licenciranim za tretman i skladištenje otpada;
  - 1.6. vodi i održava evidenciju u registru za otpad koji stvara, predaje, tretira ili odlaže;
  - 1.7. ovlašćuje pravno ili fizičko lice kvalifikovano za stručno obavljanje poslova ;
  - 1.8. izrađuje godišnji izveštaj o menadžiranju otpadom koji u određenom roku dostavlja nadležnom organu;
  - 1.9. dozvoljava slobodan pristup nadležnim organima za kontrolu i nadziranje lokacije, objekte, postrojenja, opremu i da inspektuje dokumentaciju za menadžiranje otpadom.
2. Proizvođač otpada snosi troškove za sakupljanje, transport, tretman i skladištenje otpada.
3. Proizvođač komunalnog otpada iz domaćinstva snosi troškove menadžiranja otpadom na osnovu utvrđenih akata opština za komunalne usluge.

Član 19

Odgovornosti i obaveze prevoznika otpada

1. Prevoznici otpadaka moraju biti licencirani.
2. Licencirana osoba za prevoženje otpadaka se obavezuje:
  - 1.1. obavlja transport otpada u skladu sa utvrđenim uslovima u licenci za transport otpada;
  - 1.2. omogućava nadležnom organu slobodan pristup u vršenju nadzora i kontrole vozila, tereta i prateće dokumentacije;
  - 1.3. vodi evidenciju o svakom transportu otpada i daje informacije u vezi transporta otpada prema odredbama ovog Zakona i podzakonskih akata koji proizilaze iz nje.
3. Ministarstvo utvrđuje podzakonskim aktom uslove licenciranja, kao i obaveze i odgovornosti prevoznika otpadaka.

Član 20

Odgovornosti i obaveze operatora za tretman i preradu otpada

1. Obaveze operatora za tretman otpada su:
  - 1.1. Operator treba biti licenciran;
  - 1.2. Da izrađuje plan za menadžiranje otpadaka u uređaju za tretiranje i/ili preradu, shodno Člana 12 ovog zakona i da obezbedi njegovo sprovođenje;
  - 1.3. obavlja aktivnosti za tretman otpada u skladu sa uslovima određenim licencom;
  - 1.4. upravlja postrojenjima, opremom i aparaturom za tretman otpada u skladu sa uputstvima i tehničkim standardima;
  - 1.5. da vodi i čuva evidenciju u registru za otpad u skladu sa odredbama ovog zakona;
  - 1.6. da omogući nadležnom organu kontrolu i nadzor nad lokacijama, objektima, postrojenjima, opremi i da kontroliše dokumentaciju za menadžiranje otpadom;
  - 1.7. da ovlasti kvalifikovano lice za stručno obavljanje poslova;
  - 1.8. u slučaju udesa bez odlaganja obavesti nadležni organ, u skladu sa zakonom.
2. Ministarstvo utvrđuje podzakonskim aktom pravila i uslove licenciranja.

Član 21

Odgovornosti i obaveze operatora na deponiji

1. Obaveze i odgovornosti operatora za deponiju otpada su:
  - 1.1. Operatori moraju biti licencirani;
  - 1.2. da donese i sprovede radni plan menadžiranja otpadom u deponiji prema članu 12 ovog Zakona;
  - 1.3. da deponira otpad, na osnovu uslova određene u licenci;
  - 1.4. da omogući slobodan pristup nadležnom organu da inspektira i nadzire deponiju i kontroliše dokumentaciju;
  - 1.5. da ovlasti kvalifikovano lice za stručno obavljanje poslova ;
  - 1.6. da vodi i čuva evidenciju u registru za otpad u skladu sa odredbama ovog Zakona;
  - 1.7. da u slučaju udesa bez odlaganja obavesti nadležni organ, u skladu sa zakonom.
2. Operator deponije je dužan da odbije prihvatanje otpada koji ne može da deponira, prema uslovima o odlaganju otpada iz dozvole.
3. Ministarstvo utvrđuje podzakonskim aktom pravila i uslove upravljanja otpacima.

POGLAVLJE VII

AKTIVNOSTI ZA MENADŽIRANJE OTPADOM

Član 22

Organizovanje menadžiranja otpadom

1. Menadžiranje otpadom organizuje se na način koji ne predstavlja opasnost po životnu sredinu i zdravlje ljudi u skladu sa ovim zakonom.
2. Menadžiranje otpadom obavljaju licencirana lica.
3. Lice iz stava 2. ovog člana može biti institucija, javna ili privatna kompanija registrovana prema zakonu, koja usluge za drugu stranku za menadžiranje otpadom obavlja na osnovu ugovora.
4. Menadžiranje otpadom, izgradnja, korišćenje i održavanje postrojenja i objekata za menadžiranje otpadom može se dati prema zakonu u formi javno- privatnog partnerstva.
5. Ekzaminacija otpada treba se obaviti u laboratorijama akreditiranim od nadležnog autoriteta.

6. Ministar može da donese odluke o dodatnim merama menadžiranja određenim vrstama otpada ako:

6.1. otpadi i aktivnosti sa otpadom mogu ugrožavati životnu sredinu i ljudsko zdravlje;

6.2. postoje dodatni zahtevi za sprovođenje odredbi međunarodnih sporazuma koji su obavezujući za Republiku Kosovo.

Član 23

Objekti i postrojenja za menadžiranje otpadom

1. Objekti i postrojenja za menadžiranje otpadom trebaju se opremiti odgovarajućom dozvolom na osnovu zakona.

2. Izgradnja i rad objekata i postrojenja za menadžiranje otpadom treba da se obave u skladu sa zakonskim odredbama i da ispune tehničke standarde za aktivnosti za koje su licencirani.

3. Jedna ili više opština po dogovoru mogu da odrede i koriste lokaciju na njihovoj teritoriji, za izgradnju objekata i postrojenja iz stava 1. ovog člana.

4. Ukoliko opštine ne mogu da postignu dogovor za određivanje zajedničke lokacije za menadžiranje otpadom, odluku donosi Ministarstvo.

Član 24

Sprečavanje stvaranja otpada

1. Menadžiranje otpadom organizuje se na način da proizvođač otpada sprečava i smanjuje proizvodnju otpada u cilju sprečavanja zagađenja životne sredine i zdravlje ljudi u skladu sa ovim Zakonom.

2. Za menadžiranje otpadom sastavljaju se procedure i programi koji utvrđuju mere za sprečavanje stvaranja otpada koji se integiraju u planove u skladu sa članovima 10, 11, i 12 ovog zakona.

3. U programe iz stava 2. ovog člana treba odrediti ciljeve i mere sprečavanja stvaranja otpada radi prekida veze između povećanja uticaja otpada na životnu sredinu u poređenju sa ekonomskim razvojem.

4. Mere određene u stavu 3. ovog člana treba vrednovati sa gledišta dobitka prema utvrđenim merama u Dodatku IV ovog zakona.

Član 25

Sakupljanje, odlaganje i transport otpada

1. Licencirano lice za sakupljanje otpada, za odlaganje i transport otpada, sakuplja i odlaže otpad od proizvođača i vlasnika i transportuje ga do postrojenja u kojem se vrši menadžiranje otpadom.
2. Opasan otpad, prethodno se klasifikuje prema vrsti, zatim se sakuplja, nagomilava i transportuje.
3. Ako dođe do zagađenja tokom transporta otpada, prevoznik je dužan da zagađeno mesto vrati na prvobitno stanje.
4. Ako se transportovani otpad ne prihvati na mestu odredišta, prevoznik mora da ga vrati na mesto odakle ga je preuzeo.

Član 26

Tretman otpada

1. Tretman otpada obavlja se u skladu sa odredbama ovog Zakona i uslova utvrđenim licencom.
2. Tretman otpada vrši se u skladu sa fizičko-hemijskim, biološkim i termičkim metoda.
3. Tretiranje otpada obavlja se na osnovu načela i prioriteta za menadžiranje otpadom.

Član 27

Fizičko-hemijski tretman

1. Fizičko-hemijski tretman otpada obuhvata metode: neutralizacije, mineralizacije, sodifikacije, oksidacije, redukcije, absorpcije i adsorpcije, destilizacije, jonske izmene, reverzibilne osmoze i drugih fizičko-hemijskih procesa kojim se smanjuju opasne karakteristike otpada.
2. Tretman otpada prema stavu 1. ovog člana vrši se na osnovu uslova utvrđenim licencom.

Član 28

Biološki tretman

1. Biološki tretman otpada je proces razgrađivanja biorazgradivog organskog otpada radi dobijanja korisnih materijala, energije i smanjenja negativnog uticaja na životnu sredinu.
2. Biološki tretman otpada prema stavu 1. ovog člana vrši se aerobnom ili anaerobnom razgradnjom za dobijanje komposta ili energije.
3. Tretman otpada prema stavu 1. ovog člana vrši se na osnovu uslova utvrđenih licencom.

Član 29

Termički tretman

1. Termički tretman otpada vrši se na osnovu odredaba ovog Zakona i uslova utvrđenih licencom.
2. Termički tretman otpada vrši se u postrojenjima koja su projektovana, izgrađena i opremljena u skladu sa ovim i drugim zakonima.
3. Spaljivanje otpada vrši se za dobijanje energije samo u slučajevima kada je sagorevanje ekonomski opravdano i kada se dodatna energija za sagorevanje otpada koristi samo za početak paljenja ili kada se otpad koristi kao gorivo.
4. Pre spaljivanja otpada vlasnik treba da obezbedi egzaminaciju osobina opasnog otpada.
5. Pre spaljivanja otpada operator postrojenja iz stava 2. ovog člana, treba da primljeni otpad za spaljivanje proveri kojoj vrsti otpada pripada, količinu i njihove osobine, da kontroliše prateću dokumentaciju i prema potrebi vrši uzorkovanje i egzaminaciju osobina opasnog otpada.
6. Operator u postrojenju za spaljivanje otpada dužan je da čuva uzorke otpada najmanje dva (2) meseca nakon spaljivanja otpada.
7. Vlada podzakonskim aktom određuje uslove i kriterijume za termički tretman, kriterijume za određivanje lokacije za postrojenje, tehničke i tehnološke uslove za projektovanje, izgradnju i uslove rada postrojenja kao i druga značajna pitanja za funkcionisanje postrojenja za termički tretman otpada.

Član 30

Ponovno korišćenje i obrada otpada

1. Otpad, kada je to moguće, treba da se ponovo koristi ili obrađuje kao primarna sirovina i kao sirovina za dobijanje energije.
2. Otpad koji se koristi kao sirovina za prvu ili drugu namenu, sakuplja se, transportuje i skladišti se klasifikovana prema vrsti.
3. Proizvodi dobijeni iz obrade otpada treba da ne prouzrokuju negativne uticaje na životnu sredinu i ljudsko zdravlje.
4. Otpad koji se može ponovo iskoristiti ne treba se spaljivati ili skladištiti bez dozvole Ministarstva, izuzev otpada za koji postoji ekonomski razlog i koji ne ugrožava životnu sredinu i ljudsko zdravlje.

Član 31

Riciklaža otpada

1. Otpad, kada je to moguće, treba se reciklirati radi upotrebe kao sekundarna sirovina.
2. Reciklirani otpad koji se koristi kao sekundarna sirovina, sakuplja se, klasifikuje u vrste, transportuje i skladišti.
3. Zabranjuje se mešanje opasnog otpada sa drugim vrstama otpada.
4. Proizvodi dobijeni tokom recikliranja otpada, ne smeju da prouzrokuju negativne uticaje na životnu sredinu i ljudsko zdravlje.
5. Otpad pogodan za ponovnu upotrebu i koji se može reciklirati, ne treba se skladištiti ili spaljivati bez dozvole Ministarstva, sa izuzetkom otpada za koji postoji ekonomska opravdanost i koji ne ugrožavaju životnu sredinu i ljudsko zdravlje.

Član 32

Skladištenje otpada

1. Otpad se skladišti na tehnički opremljenim mestima za privremeno čuvanje otpada.
2. Otpad koji se privremeno čuva, klasifikuje se prema vrsti i karakteristikama.
3. Opasan otpad čuva se u posebna skladišta za opasan otpad.
4. Rok za privremeno čuvanje otpada ne može biti duži od tri (3) godine.

Član 33

Završno odlaganje otpada

1. Odlaganje otpada u deponije vrši se prema uslovima utvrđenim u licenci za menadžiranje otpada i prema standardima za deponovanje.
2. Otpaci, u zavisnosti od njihovih karakteristika, treba deponirati u odgovarajućim dozvoljenim deponijama, po sledećem stavu.
3. Deponije otpada dele se na:
  - 3.1. deponije za opasan otpad;
  - 3.2. deponije za neopasan otpad;
  - 3.3. deponije za inertni otpad.

4. Vlada utvrđuje posebnim podzakonskim aktom uslove za menadžiranje deponijama i licenciranje operatora deponije, procedure prihvatanja otpada, način kontrole aktivnosti, praćenje operativnih faza, procedure zatvaranja i staranje nakon zatvaranja deponije.

5. Vlada utvrđuje podzakonskim aktom kriterijume o izboru lokacija za deponije i tehničke uslove koje one trebaju ispuniti u zavisnosti od njihove namene, po stavu 3 ovog člana.

Član 34 **Menadžiranje komunalnim otpadom**

1. Komunalni otpad treba se sakupljati, odlagati, tretirati i upravljati u skladu sa odredbama ovog Zakona i drugih zakonskih odredaba za uređenje komunalnih delatnosti.

2. Opštine utvrđuju podzakonskim aktima uslove i pravila za menadžiranje otpadom sa javnih površina.

3. Komunalni otpad izmešan sa opasnim otpadom, treba se razdvojiti kada je ekonomski isplativo, u suprotnom, taj otpad smatra se opasnim.

4. Domaćinstva i drugi proizvođači komunalnog otpada dužni su da se njihov otpad odlaže u mestima određenim za odlaganje komunalnog otpada, dok opasan otpad razdvoje i dostave na za to određenim mestima.

5. Opštine su dužne da organizuju sistem prikupljanja i odlaganja masivnog otpada.

6. Domaćinstva i drugi proizvođači komunalnog otpada, obavezni su da odvoje otpad po vrsti, prema uslovima koje utvrdi nadležni organ, u cilju njenog tretmana i recikliranja.

7. Opštine regulišu posebnim aktom sistem i uslove o načinu prikupljanja, odvajanja, obradu i recikliranje, vreme za prikupljanje otpada, vrstu, broj i način razdeljivanja i postavljanja kontejnera za otpad, održavanje mesta gde se odlaže otpad i načine za transport komunalnog otpada.

8. Menadžiranje komunalnim otpadom opština treba obaviti prema posebnim ugovorima sa jednim ili više javnih ili privatnih operatora koji trebaju biti lica licencirana za menadžiranje otpadom.

9. Dve ili više opština ugovorom prema članu 15 stav 2. ovog Zakona određuju prava i obaveze u vezi sa obezbeđenjem uslova menadžiranja otpadom, za korišćenje objekata za odlaganje, obradu i skladištenje otpada, prava i obaveze javnih preduzeća za menadžiranje otpada, način donošenja odluke u slučaju žalba za specifične slučajeve koji se odnose na menadžiranje otpadom, kao i druga pitanja od značaja za organizovanje i menadžiranje otpadom.

Član 35 **Menadžiranje opasnim otpadom**

1. Opasan otpad odvaja se na osnovu karakteristika koje čine otpad opasnim, u skladu sa Listom H. Dodatak III. ovog zakona.

2. Vlada na predlog Ministarstva, podzakonskim aktom utvrđuje pravila sakupljanja, odvajanja u vrste, magaziniranja, transporta, tretmana, deponiranja, ambalažiranja i paketiranja opasnog otpada.

3. Zabranjeno je odlaganje opasnog otpada bez prethodnog tretmana u cilju smanjivanja koncentracije opasnih komponenata otpada i smanjivanje količine i obima otpada.
4. Zabranjeno je razblaživanje opasnog otpada radi ispuštanja u životnu sredinu, osim u slučajevima kada je dozvoljeno od Ministarstva.
5. Ministar određuje podzakonskim aktom granične vrednosti koncentracije opasnih komponenata u otpadu, prema članu 7 stav 6. podstav 6.5. i 6.6. ovog zakona.

Član 36

Dokument o praćenja tokom prevoza otpada

1. Prevoz otpada do destinacije obavlja se posebnim dokumentima osim komunalnog otpada iz domaćinstva.
2. Proizvođač ili vlasnik otpada, treba da čuva kopiju overenog popratnog dokumenta o otpadu sa podacima o primaocu otpada.
3. Kada proizvođač ili vlasnik otpada, u roku od trideset (30) dana ne primi primerak overenog dokumenta od primaoca otpada, obavezan je da pokrene postupak provere o kretanju otpada i bez odlaganja obavesti nadležni organ.
4. Proizvođač ili vlasnik otpada dužan je da čuva kompletirani dokument o kretanju otpada najmanje pet (5) godina.
5. Sadržaj, obrazac i način popunjavanja dokumenta o kretanju otpada propisan je u Dodatku V. ovog zakona.

Član 37

Dokument o praćenju opasnog otpada

1. Kretanje opasnog otpada prati se posebnim dokumentom.
2. Vlada, podzakonskim aktom prema članu 35, stav 2. ovog zakona, utvrđuje sastav, broj kopija dokumenta iz stava 1. ovog člana, proceduru primo-predaje opasnih otpadaka od nadležnih lica.

Član 38

Menadžiranje posebnim otpadom

1. Menadžiranje posebnim otpadom iz člana 4. stav 1. podstav 1.15. ovog Zakona, vrši se metodama koje ne predstavljaju opasnost za životnu sredinu i zdravlje ljudi.
2. Ministar preduzima dodatne mere za menadžiranje posebnim otpadom, ako otpad i bilo koja aktivnost sa otpadom ugrožavaju životnu sredinu i zdravlje ljudi.
3. Vlada je dužna da preduzima hitne mere za sprečavanje opasnosti, ako proceni da one mogu predstaviti opasnost za životnu sredinu i zdravlje ljudi.
4. Prema ovom zakonu poseban otpad je:
  - 4.1. upotrebljeno ulje i otpad od ulja;
  - 4.2. baterije i istrošeni akumulatori;
  - 4.3. stare i istrošene gume;
  - 4.4. otpad od ambalaže i pakovanja;
  - 4.5. otpad od električne i elektronske opreme;
  - 4.6. fluorescentne cevi koji sadrže živu;
  - 4.7. otpad koji sadrži PCB i PCT;
  - 4.8. otpad koji sadrži azbest;
  - 4.9. bačena vozila i njihov otpad;
  - 4.10. otpad od demoliranja i konstrukcija građevinskih objekata;
  - 4.11. biorazgradivni otpad;
  - 4.12. medicinski i veterinarski otpad;
  - 4.13. otpad koji sadrži održive zagađujuće organske otpadne materije;
  - 4.14. otpad proizveden od titan-dioksida;
  - 4.15. otpad od mulja nastalog tretiranjem vode.
  - 4.16. otpad od ekstraktivne industrije i rudarstva – otpad nastalih tokom istraživanja i vađenja, tretmana i skladištenja mineralnih resursa i aktivnosti za eksploatacija kamena.

Član 39

Menadžiranje upotrebljenih ulja i otpadom sa uljama

1. Lica koji rade otpadnim uljima trebaju biti licencirani.
2. Zabranjeno je ispuštanje otpadnih ulja u zemlji, vodu, mreži crnih voda, skladištenje ili deponovanje na nepogodnim mestima, i prerade u opremi zagađuje vazduh, vodu i zemljišta.
3. Proizvođač otpadnog ulja dužan je da obezbedi predaju otpada licima licenciranih za menadžiranje upotrebljenih ulja i otpada od ulja.
4. Lica koja sakupljaju, skladištuju i tretiraju upotrebljena ulja i otpad od ulja, treba da vode evidenciju o njima i podatke prema zakonskom roku dostave Ministarstvu.
5. Jestivo otpadno ulje treba sakupljati, nagomilovati i dostaviti licenciranom licu za njihovu preradu i tretman.
6. Ministar, podzakonskim aktom propisuje uslove i pravila za menadžiranje upotrebljenih ulja i otpada od ulja.

Član 40

Menadžiranje otpadom od gradnje i demoliranja građevinskih objekata

1. Lica koja upravljaju otpadom od gradnje i demoliranja građevinskih objekata trebaju biti licencirana.
2. Na osnovu odredaba ovog zakona i drugih akata, opštine određuju lokaciju za skladištenje i donose pravila o načinu menadžiranja otpadom od gradnje i demoliranja građevinskih objekata na njihovu teritoriju.
3. Ministar utvrđuje podzakonskim aktom opšte uslove i pravila za menadžiranje otpadom od gradnje i demoliranja građevinskih objekata.

Član 41

Menadžiranje otpadom od baterija i akumulatora

1. Lica koja upravljaju otpadom od baterija i akumulatora trebaju biti licencirani.
2. Proizvođač i uvoznik baterija, akumulatora i opreme za njihovo održavanje i ugrađivanje dužni su da postave uputstva koja sadrže klasifikaciju prema vrsti, sadržaju teških metala i mogućnosti ricikliranja ili skladištenja.
3. Proizvođači i uvoznici baterija i akumulatora dužni su da vode i čuvaju evidenciju o proizvodnji ili uvezenoj količini.
4. Svaki vlasnik baterija ili akumulatora je obavezan da vrati pomenutu opremu kod proizvođača ili uvoznika.

5. Proizvođač ili uvoznik baterija, akumulatora dužni su da oduzimaju baterije i akumulatore od svojih klijenata.
6. Proizvođači i uvoznici baterija i akumulatora dužni su da predaju otpadne baterije i akumulatore na određenim mestima ili samo licenciranim licama.
7. Ministar utvrđuje podzakonskim aktom sadržaj i obrazac oznaka za otpad od baterija i akumulatora, ograničenja za štetne komponente po životnu sredinu i zdravlje ljudi i način menadžiranja.

Član 42

Menadžiranje gumama van upotrebe i otpada od gume

1. Lica koja upravljaju gume van upotrebe i otpad od guma, trebaju biti licencirani.
2. Proizvođač i uvoznik svih vrsta guma treba da vodi evidenciju o proizvedenoj i uvezenoj količini.
3. Osobe koje menadžiraju sa istrošenim gumama i otpacima gume treba da vode evidenciju i beleške o vrsti i sakupljenu količinu, tretiranu i deponovanu kao i da sačuvaju iste.
4. Vlasnik gumenih otpadaka koje su van upotrebe treba iste vratiti proizvođaču, uvozniku ili licenciranim osobama.
5. Podaci iz stava 2 i 3. ovog člana, dostavljaju se Ministarstvu.
6. Ministar određuje podzakonskim aktom način menadžiranja neupotrebljivim gumama i otpadom od guma.

Član 43

Menadžiranje otpadom od električnih i elektronskih proizvoda

1. Lica koja upravljaju električnim i elektronskim otpadom trebaju biti licencirana.
2. Otpad od električne i elektronske opreme ne treba se mešati sa drugim vrstama otpada.
3. Zabranjuje se skladištenje električnog i elektronskog otpada bez prethodnog tretmana.
4. Otpadne tečnosti od električnih i elektronskih proizvoda moraju biti odvojene i tretirane na odgovarajući način.
5. Lica koja sakupljaju otpad od električnih i elektronskih oprema, nakon prihvatanja opreme izdaju dokaz o prihvaćenoj robi i njihovo dostavljanje za čuvanje ili tretman.
6. Lica koja sakupljaju otpad od električne i elektronske opreme moraju da vode evidenciju o količini proizvedenog otpada i uvezenoj električnoj i elektronskoj opremi.
7. Proizvođači, izvoznici i vlasnici električnog i elektronskog otpada, navedeni otpad treba predati licenciranim osobama.

8. Ministar propisuje posebnim aktom način menadžiranja otpada od električne i elektronske opreme, listu električne i elektronske opreme i mere zabrane ili ograničenja za korišćenje proizvoda koji sadrže opasne materije po životnu sredinu.

Član 44

Menadžiranje otpadnim fluorescentnim cevima koji sadrže živu

1. Menadžiranje otpadnim fluorescentnim cevima treba se vršiti od lica licenciranih za menadžiranje otpada od električne i elektronske opreme.
2. Otpadne fluorescentne cevi koje sadrže živu odvojeno se sakupljaju.
3. Zabranjeno je skladištenje otpada iz stava 2. ovog člana, bez njihovog prethodnog tretmana.
4. Vlasnik otpadnih fluorescentnih cevi koje sadrže živu dužan je da ih preda licu koji za to ima dozvolu.
5. Lice koje vrši sakupljanje fluorescentnih cevi koje sadrže živu treba da vodi evidenciju o količini koja je sakupljena.
6. Ministar podzakonskim aktom propisuje način menadžiranja otpadnim fluorescentnim cevima koje sadrže živu.

Član 45

Menadžiranje PCB i PCT i otpadom sa PCB i PCT

1. Lica koja upravljaju PCB i PCT otpadom, trebaju da su licencirani.
2. Otpad koji sadrži PCB i PCT, sakuplja se, odlaže i klasifikuje na vrste.
3. Zabranjeno je:
  - 3.1. korišćenje PCB u transformatoru;
  - 3.2. ponovno korišćenje otpada sa PCB i PCT;
  - 3.3. dobijanje reciklažom PCB i PCT otpada.
4. Vlasnik opreme koja sadrži PCB i PCT više od 5 dm³ dužan je da ministarstvu prijavi uređaj, dostavi plan zamene, odnosno, tretman ili odlaganje.
5. Lica koja upravljaju PCB i PCT otpadom trebaju voditi evidenciju o sakupljenoj količini PCB i PCT otpada.
6. Ministar podzakonskim aktom propisuje način menadžiranja PCB i PCT otpadom.

Član 46

Menadžiranje otpadom koji sadrži dugotrajne organske zagađujuće materije - DOZM-

1. Lica koja upravljaju otpadom koje sadrži DOZM trebaju biti licencirani.
2. Lica koja upravljaju DOZM trebaju voditi evidenciju o sakupljenoj i tretiranoj količini otpada.
3. Ministar propisuje podzakonskim aktom način menadžiranja otpadom koji sadrži DOZM, određuje listu materija, granične vrednosti koncentracije materija sa DOZM koje se može odlagati ili deponovati.

Član 47

Menadžiranje otpadom koje sadrži azbest

1. Lica koja upravljaju otpadom koji sadrži azbest trebaju biti licencirani.
2. Otpad koji sadrži azbest sakuplja se odvojeno, paketuje, skladišti ili deponuje se na određenom mestu za ovu vrstu otpada, koje mora biti označeno.
3. Proizvođači produkata od azbesta i vlasnik otpada koji sadrži azbest dužan je da preduzima sve mere da se azbestna vlakna i prašina ne emitira u životnoj sredini.
4. Vlasnik otpada koji sadrži azbest dužan je da vodi evidenciju o količini otpada koji skladišti ili odlaže, i podatke o tome dostavlja Ministarstvu.
5. Ministar određuje podzakonskim aktom način paketiranja, tretiranja, uslove i kriterije za magaziniranje ili deponiranje otpada.

Član 48

Menadžiranje otpadnim vozilama

1. Osobe koje upravljaju otpadnim vozilima moraju biti licencirani.
2. Prikupljanje, demontiranje i tretiranje otpadnih vozila vrši se u centrima za nagomilavanje i tretiranje ovih otpada.
3. Osobe koje upravljaju otpadnim vozilima moraju voditi evidenciju o sakupljanju i tretmanu količine otpada kao i izdvajanje opasnih materijala i komponenti za životnu sredinu i ljudsko zdravlje.
4. Vlasnici vozila su obavezni da otpadak vozila predaju jedino licenciranim osobama za menadžiranje otpacima.
5. Za isporuku otpadnih vozila vlasnik mora prezentirati knjižicu otpadnog vozila, i primi potvrdu za njegovu isporuku od primaoca u centru za tretman ili demontiranje.
6. Ministar propisuje podzakonskim aktom način i postupak za menadžiranje otpadnim vozilima.

Član 49

Menadžiranje medicinskim, humanim i veterinarskim otpadom

1. Lica koja upravljaju medicinskim otpadom moraju biti licencirana.
2. Otpad koji se stvara tokom medicinskih usluga mora se razvrstavati prema kategoriji opasan i neopasan .
3. Lica koja upravljaju otpadom medicinskih proizvoda dužna su da izrade plan menadžiranja otpadom i imenuju odgovorno lice za menadžiranje otpadom.
4. MZ propisuje sadržinu plana menadžiranja otpadom od medicinskih humanih proizvoda i način menadžiranja tim otpadom.
5. MPŠRR propisuje sadržaj plana o menadžiranju otpadom od medicinskih proizvoda u veterinariji i način menadžiranja ovih proizvoda.
6. Ministarstvo, u koordinaciji sa Ministarstvom zdravlja i poljoprivrede, donosi podzakonske akte za menadžiranje humanih, odnosno veterinarskih medicinskih otpadaka.

Član 50

Menadžiranje otpadom iz proizvodnje titan-dioksida

1. U smislu ovog Zakona, otpaci od titan-dioksida jesu otpaci koji su nastali u toku proizvodnje titan-dioksida, koji proizvođač odlaže ili je obavezan da odlaže u skladu sa odredbama ovog zakona.
2. Lica koja upravljaju otpadom od titan-dioksida moraju biti licencirana.
3. Lica koja upravljaju otpadom od titan-dioksida vode evidenciju o količini otpada koja je sakupljena, skladištena, tretirana ili odložena kao i za opasne komponente za životnu sredinu i zdravlje ljudi.
4. Vlasnik i proizvođač titan-dioksida i otpada od titan-dioksida, obavezan je da sprovodi mere nadzora nad operacijama odlaganja i kontrolu zemljišta, vode i vazduha na lokaciji gde je odložen, korišćen, tretiran ili odložen otpad titan- dioksida i njegovi ostaci.
5. Ministar propisuje podzakonskim aktom način i postupak menadžiranja otpadom od titan dioksida.

Član 51

Menadžiranje otpadom od ambalaže i pakovanja

1. Lica koja upravljaju otpadom od ambalaže i paketa moraju biti licencirani.
2. Materijali koji se koriste za ambalažu moraju biti proizvedeni i dizajnirani na način da tokom njihovog životnog ciklusa ispunjavaju uslove zaštite životne sredine, zdravlje ljudi, uslove bezbednog transporta proizvoda i menadžiranja otpadom.
3. Ministar propisuje podzakonskim aktom način i uslove za menadžiranje otpadom od ambalaže i pakovanja.

Član 52

Menadžiranje biorazgradivog otpada

1. Lica koja upravljaju biorazgradivim otpadom moraju biti licencirane .
2. Sakupljanje i tretman biorazgradivog otpada prema stavu 1. ovog člana vrše lica u centrima za sakupljanje i tretman ovih otpada.
3. Lica koja upravljaju biorazgradivim otpadom moraju voditi evidenciju o količini sakupljenog i tretiranog otpada, kao i količinu dobijenog komposta ili gasa.
4. Ministar određuje podzakonskim aktom način i kriterije za menadžiranje biorazgradivim otpadom.

Član 53

Menadžiranje otpadom mulja iz tretiranih voda

1. Proizvođač mulja iz crnih i zagađenih voda dužan je voditi evidenciju za:
  - 1.1. ime , adresu i proizvođača mulja;
  - 1.2. proizvedenu ili tretiranu količinu otpada od mulja;
  - 1.3. tehnološke karakteristike za sprovedeni proces;
  - 1.4. lokaciju koja se koristi za otpad od mulja.
2. Proizvođač mulja iz crnih i zagađenih voda obavezan je da nadležnom organu opštine dostavi podatke iz stava 1. ovoga člana.
3. Mulj iz kanalizacije i tretmana crnih voda prema ovom zakonu može se koristiti za:
  - 3.1. rekultivaciju zemljišta;
  - 3.2. uređivanje zemljišta za posebnu upotrebu;
  - 3.3. kultiviranje i rast biljaka koje nisu namenjene za hranu i životinjsku hranu.
4. Otpad iz mulja kanalizacije i tretiranja zagađenih voda iz stava 3. ovoga člana, koristi se samo onda kada je vršena njegova stabilizacija, i kad su sprovedene potrebne biološke, hemijske, termičke i druge prerade, kojim se sprečava opasnost za životnu sredinu i ljudsko zdravlje.
5. Ministarstvo, u koordinaciji sa Ministarstvom Poljoprivrede, donosi podzakonski akt kojim potvrđuje uslove i kriterijume za upotrebu otpadaka od mulja tretiranih voda, metode za njihovo razmatranje, uslove o odobrenju njihove upotrebe, uslove koje treba ispuniti zemljište u kojoj se koristi mulj, i uslove pod kojima treba tretirati i deponovati ove otpatke.

Neni 54

Menadžiranje otpadom iz ekstraktivne industrije i rudarstva

1. Lica čija delatnost je ekstraktivna industrija i rudarstvo, imaju obavezu da upravljaju otpadom prema odredbama ovog zakona.
2. Menadžiranje otpadom iz ekstraktivne industrije i rudarstva treba da obave lica koja poseduju dozvolu o integrisanom sprečavanju i kontrolu zagađivanja životne sredine, a lica pod ugovorom treba da poseduju licenciju za menadžiranje otpadom od ekstraktivne industrije.
3. Licenciranje operatora za menadžiranje otpadom iz ekstraktivne industrije i rudarstva prema ovom zakonu vrši Ministarstvo.
4. Otpad od ekstraktivne industrije i rudarstva treba da se sakuplja i klasifikuje prema vrsti, a prema potrebi da se tretira i deponira u objektima i postrojenjima koja poseduju dozvolu prema zakonu.
5. Osoba koja upravlja otpacima ekstraktivne industrije i rudnicima obavezuje se izraditi plan za menadžiranje otpadaka ekstraktivne industrije i rudarstva po Članu 8 stav 1, podstavovima 1.4 i 1.5 ovog zakona.
6. Lice koja upravlja otpadom od ekstraktivne industrije i rudarstva obavezan je da primeni najbolje dostupne tehnike.
7. Lice koja upravlja otpadom od ekstraktivne industrije i rudarstva obavezno je da vodi evidenciju o stvorenoj, tretiranoj i deponovanoj količini otpada.
8. Ministarstvo donosi podzakonske akte kojima utvrđuje uslove i kriterijume za menadžiranje otpacima iz ekstraktivne industrije i rudarstva.

POGLAVLJE VIII

LICENCA ZA MENADŽIRANJE OTPADOM

Član 55

Licenca za menadžiranje otpadom

1. Lica koja upravljaju otpadom treba da licenciraju od Ministra njihovu delatnost za menadžiranje otpadom.
2. Licenca za menadžiranje otpadom neće se izdati operatorima koji operiraju u objektima i postrojenjima, za koje su obavezni da se podvrgnu postupku za dobijanje integrisane dozvole životne sredine prema Zakonu o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine.
3. U licenci specificiraju se ovi podaci:
  - 3.1. vrste i količina optada koji može da se tretira;
  - 3.2. dozvoljene delatnosti i tehnike operiranja;
  - 3.3. bezbedne i preventivne mere koje se moraju preduzeti;
  - 3.4. metode koje će se upotrebiti za svaku vrstu delatnosti;
  - 3.5. proceduru za nadzor i kontrolu za svaku vrstu delatnosti;
  - 3.6. uslovi zatvaranja i održavanja posle zatvaranja.
4. Ukoliko se smatra da metode tretiranja otpadaka koje se sprovode nisu u skladu sa osnovnim načelima ovog zakona, a posebno, ukoliko nisu prihvatljive u pogledu zaštite životne sredine i ljudskog zdravlja, nadležni autoritet će odbiti izdavanje licencije.
5. Razmatranje zahteva da licenciranje razmatra Komisija za Licenciranje koju osnuje ministar.
6. Ministarstvo izdaje licencu za menadžiranje otpadom u roku od šesdeset (60) dana od dana aplikacije lica.
7. U slučaju delovanja više sile, ako licencirano lice nije u stanju upravljati otpadom prema određenim uslovima u licenci, obavezan je da obavesti Ministarstvo.
8. Ministar propisuje podzakonskim aktom kriterije, proceduru izdavanja, formu zahteva, sadržaj, rok trajanja, opoziv i izmenu licencije.

POGLAVLJE IX
MEĐUGRANIČNI PROMET OTPADA

Član 56
Međugranični promet otpada

1. Međugranični promet otpada vrši se u skladu zakonodavstva EU-je, Konvencije Bazela, prema pravilima putnog transporta (ADR), željezničkog transporta (RID), vazdušnog transporta, odredaba ovog zakona i donošenih akata na osnovu njega.
2. Dozvolu za izvoz otpada izdaje Ministarstvo prema utvrđenim uslovima u zakonu.
3. Uvoz bezopasnog otpada u Republici Kosova dozvoljava se samo ako postoje objekti i prikladna oprema za tretiranje otpada i ako je izdata dozvola od Ministarstva za uvoz otpada.
4. Zabranjen je uvoz opasnog otpada u Republici Kosova.
5. Dozvolu za tranzitni prelaz opasnog i bezopasnog otpada izdaje Ministarstvo.
6. Otpad koji prelazi tranzitno preko teritorije Republike Kosova, ne može ostati duže od dvadeset i četiri (24) sata. Ako se tokom izdavanja dozvole procenjuje da postoji opasnost od tranzitnog prevoza otpada, Ministarstvo će zatražiti službenu pratnju Policije Republike Kosova
7. Podnosioc zahteva za dozvolu, za međugranični prevoz otpada, treba osigurati finansijsku garanciju ili drugu formu osiguranja.
8. Ako je međugranični prevoz protuzakonit, uvoznik obavezuje se na svom trošku da vrati otpad izvozniku u roku od sedam (7) dana od dana ulaska na teritoriji Republike Kosova.
9. Dozvolu za međugranični prevoz otpada Ministarstvo je dužno da izdaje u roku od šesdeset dana (60) dana od dana podnošenja zahteva.
10. Ministar propisuje podzakonskim aktom proceduru za izdavanje dozvole za uvoz, izvoz i tranzitni prelaz otpada.

POGLAVLJE X

SISTEM INFORMISANJA , REGISTAR PODATAKA I IZVEŠTAJ ZA MENADŽIRANJE OTPADOM

Član 57

Sistem informisanja za menadžiranje otpadom

1. Sistem informisanja za menadžiranje otpadom sadrži ali se ne ograničava na:
  - 1.1. podatke o otpadu iz registra o otpadu;
  - 1.2. podatke od izveštaja za sprovođenje realizacije Strategije i planova delovanja za menadžiranje otpadom prema članu 9 i 10 ovoga zakona;
  - 1.3. podatke iz planova menadžiranja otpada od operatora i proizvođača otpada prema članu 11 i 12 ovoga zakona;
  - 1.4. registar laboratora za analizu hemijskih i fizičkih svojstva otpada;
  - 1.5. registar i podatke o izdatim licencija za menadžiranje otpadom;
  - 1.6. registar i podatke o izdatim dozvolama za uvoz, izvoz i tranzitni prevoz otpada;
  - 1.7. podatke o količini vrsta otpada, koji su uvezeni, izvezeni i koji su prešli tranzitno;
  - 1.8. podatke o zakonodastvu, planove, projekte i razvojne smernice za menadžiranje otpadom;
  - 1.9. pokazatelje stanja životne sredine iz oblasti otpada.
2. Registar podataka sadrži podatke za vrstu, karakteristike, količinu i klasifikaciju otpada, dozvole o objektima za menadžiranje otpadom.
3. Registar iz stava 1. podstav 1.4. ,1.5. i 1.6. i iz stava 2 ovoga člana donosi i drži Ministarstvo.

Član 58

Izveštaj o menadžiranju otpadom

1. Izveštaj o menadžiranju otpadom na teritoriji Republike Kosova, izrađuje se svake godine, i dostavlja se Vladi u drugom tromesečju naredne godine.
2. Opštine su obavezne dostaviti Ministarstvu godišnji izveštaj o realizaciji lokalnog plana za menadžiranje otpadom, do 31. marta za narednu godinu.
3. Vlasnici i proizvođači otpada, osim proizvođača opštinskog otpada iz domaćinstava, dužni su predati Ministarstvu godišnji izveštaj do 31. marta za narednu godinu.

4. Licencirane osobe koje se bave menadžiranjem otpadaka podnose godišnji izveštaj do 31. marta naredne godine.

4.1. Izveštaj od licenciranih osoba podnosi se u opštini, odnosno Ministarstvu, zavisno od toga koji je nadležan autoritet za nadgledanje.

5. Izveštaj iz stava 1. i 2. ovoga člana, sadrži podatke o:

5.1. vrstu, sastav, karakteristike, količinu, poreklo, očuvanje, transport, tretiranje, preradu, recikliranje, magaziniranje i deponiranje otpada kao i otpada koji se primaju na objektima i oprema za menadžiranje otpadom;

5.2. vrstu, sastav, karakteristike, količinu, poreklo, očuvanje, transport, i destinaciju sekundarne sirovine dobijene u objektima za menadžiranje otpadom;

5.3. druga važna pitanja.

6. Izveštaj iz stava 3 i 4 ovog člana popunjava se prema Dodatku VI. ovog zakona.

POGLAVLJE XI

FINANSIRANJE ZA MENADŽIRANJE OTPADOM

Član 59 Izvor finansiranja

1. Finansiranje i menadžiranje otpadom obezbeđuje se od:

1.1. isplate operatora, proizvođača, vlasnika i drugih lica, prema odredbama ovoga zakona;

1.2. opštinski budžet;

1.3. donacija;

1.4. Budžet Republike Kosova;

1.5. drugih izvora finansiranja u skladu sa zakonom.

2. Za finansiranje menadžiranja otpadom mogu se upotrebiti i drugi ekonomski instrumenti.

Član 60

Korišćenje finansijskih sredstva

1. Finansijska sredstva iz člana 59 ovoga zakona koriste se za :

- 1.1. podršku avansiranijeg razvoja za menadžiranje otpadom, povećanje administrativnog, tehničkog kapaciteta i nivoa usluga;
- 1.2. stimuliranje podele otpada po vrstama na mestu stvaranja i posle njegovog sakupljanja;
- 1.3. stimuliranje procesa recikliranja;
- 1.4. stimuliranje razvoja i upotrebu čistijih tehnologija;
- 1.5. investiranja za nagomilavanje, tretiranje i ponovnu upotrebu nekih specifičnih otpada koji se mogu koristiti;
- 1.6. rehabilitaciju kontaminiranih i zagađenih mesta;
- 1.7. druge troškove, u skladu sa odredbama ovoga Zakona i drugih akata koji uređuju zaštitu životne sredine.

2. Troškove za menadžiranje otpadom procenjuju se na bazi principa “zagađivač plaća” i količine stvorenog otpada.

3. Troškovi za menadžiranje otpadom obuhvaćaju:

- 3.1. troškove podele po vrstama ;
- 3.2. troškove prenosa;
- 3.3. troškove za druge aktivnosti, koje koštaju a nisu pokrivena dohotkom od menadžiranja otpadom;
- 3.4. procenjene troškove za menadžiranje otpadom, kada vlasnik nije poznat;
- 3.5. troškove za skladištenje ili deponiranje otpada obuhvativši troškove projektovanja, izgradnje, tretiranja, nadzora i troškove za završno zatvaranje deponije;
- 3.6. troškove za ekzaminiranje otpada prema naređenju nadzornika snosi:
  - 3.6.1. ako sastav otpada ne odgovara deklarisanom sadržaju i nije u skladu sa zakonskim odredbama, onda troškove za analizu snosi nadzirano lice;
  - 3.6.2. Ako je sadržaj otpada prema analizi u skladu sa zakonskim odredbama, troškove analize snosi nadležni organ.

4. Izuzeci iz stava 2. ovog člana vrše se za određivanje troškova za odstranjivanje opštinskog otpada i drugog otpada iz javnih površina, koji se pokriju od sakupljenih taksi za obavljanje usluga čišćenja i budžeta opštine, prema utvrđenim kriterijima u podzakonskim aktima koje donose opštine.

5. Način korišćenja finansijskih sredstava, prema stavu 1. ovog člana će se utvrditi putem podzakonskih akata koje će doneti Ministarstvo ili opštine u okviru nadležnosti menadžiranja koje imaju na osnovu ovog Zakona.

POGLAVLJE XII

UPRAVNI I INSPEKCIJSKI NADZOR

Član 61

Upravni nadzor

Upravni nadzor nad primenom odredaba ovog zakona i na osnovu njega donetih propisa obavlja Ministarstvo.

Član 62

Inspeksijski nadzor

1. Inspeksijski nadzor nad primenom odredaba ovog Zakona i na osnovu njega donetih propisa, uslove i način rada nadziranih lica kao i preduzimanje mera za zaštitu životne sredine i zdravlje ljudi od otpada, utvrđenim ovim Zakonom obavlja Inspektorat Životne Sredine Ministarstva i inspektorat opštine u okviru delokruga prema ovom zakonu.

2. Poslove inspektora za inspeksijski nadzor na delatnostima menadžiranja otpadom može da obavi i službenik određene struke kojeg ovlašćuje Ministarstvo, odnosno opština, u okviru svojih odgovornosti.

3. U vršenju inspeksijskog nadzora na delatnostima i aktivnostima lica koja upravljaju otpadom, inspektor traži od odgovornog lica da:

3.1. omogućava obavljanje inspeksijskog nadzora u svim radnim prostorijama, stabilimentima i opreme kao i u otvorenim sredinama nadziranog lica;

3.2. da pruži sve podatke i potrebnu dokumentaciju za vreme inspeksijskog nadzora u vezi sa delatnostima menadžiranja otpadom;

3.3. da informiše o preduzetim merama u vezi eliminisanja konstatiranih nepravilnosti;

3.4. nadzire vršenje dužnosti u skladu sa odgovornostima i nadležnostima opština za menadžiranje otpadom, utvrđene odredbama ovog zakona.

4. Za vreme inspeksijskog nadzora inspektor nadzire: proizvođača, prodavca, vlasnika ili posednika, sakupljača, posrednika, prevoznika, lica koje tretira, uvoznika, izvoznika, tranzitni prelaz otpada i vlasnika koncesije za menadžiranje otpadom.

5. Inspektor može svojom odlukom da zabrani ili naloži osobi koja upravlja deponijama otpada, ili da odstranjuje nepravilnosti, ako konstatuje da ne sprovodi obaveze i utvrđene uslove licencijom za deponije, odnosno ako:

- 5.1. deponija nije opremljena opremom prema zakonskim propisima;
- 5.2. menadžiranje deponije obavlja se u suprotnosti sa zakonskim propisima;
- 5.3. na deponijama ne tretiraju se gasovi deponije prema zakonskim propisima;
- 5.4. na deponiji se ne vrši drenaža prema zakonskim propisima;
- 5.5. ne kontrolira deponiju tokom aktivnog korišćenja;
- 5.6. ne vrši monitoring i održavanje deponije posle njenog zatvaranja;
- 5.7. ne sprovodi mere na sprečavanju štetnog uticaja na životnu sredinu, utvrđene u licenci za menadžiranje otpadom.

6. Inspektor može odlukom zabraniti nadziranom licu obavljanje delatnosti menadžiranja otpadom ili privremeno zabrani ako konstatuje da:

- 6.1. vrši delatnost na objektima ili poslovnim prostorijama koja ne izpunjava uslove prema zakonskim propisima;
- 6.2. ne poseduje licencu za menadžiranje otpadom;
- 6.3. ne ispunjava određene uslove u licenci za menadžiranje otpadom;
- 6.4. ne deluje u skladu sa licencijom ili izdatom dokumentacijom od Ministarstva;
- 6.5. ne deluje u skladu sa sprovođenjem odredbi ovog zakona;
- 6.6. u utvrđenom roku prema odluci, ne preduzima određene mere.

7. Inspektor odlukom može zabraniti uvoz, izvoz i tranzit otpada ako lice:

- 7.1. nije snadbeven dozvolom za uvoz, izvoz i tranzit otpada;
- 7.2. nije registrovan u registru za uvoz, izvoz i tranzit otpada;
- 7.3. obavlja međugranični izvoz otpada u suprotnosti sa uslovima dozvole;
- 7.4. vrši međugranični transport otpada bez odgovarajuće dokumentacije prema zakonskim odredbama;
- 7.5. otpad koji uvozi, izvozi ili tranzitno prelazi ne odgovara podacima iz prateće dokumentacije.

8. Delatnosti i aktivnosti lica koja podležu inpekcijskom nadzoru, imaju obavezu da inspektoru omogućuju inpekcijsko nadziranje, da im pružaju dokumentaciju i sve potrebne podatke.

Član 63

Ovlašćenja inspektora

1. Tokom vršenja poslova inspekcijskog nadzora, inspektor ima pravo i obavezu da utvrdi i kontroliše:
  - 1.1. sprovođenje planova za menadžiranje otpadom;
  - 1.2. delatnosti i aktivnosti u sakupljanju, nagomilavanju, očuvanja, prevoz, tretman i odlaganju otpada i opasnog otpada;
  - 1.3. ispunjavanje uslova za izgradnju i funkcionisanje objekata, opreme i instalacija, za tretman, skladištenje i odlaganje otpada;
  - 1.4. transport i prevoz opasnog i posebnog otpada;
  - 1.5. upotrebu i korišćenje odgovarajućih tehnologija za korišćenje otpada kao sirovinu za tretiranje i dobijanje energije;
  - 1.6. održavanje i čuvanje podataka za menadžiranje otpada i njihovo dostavljanje nadležnom organu;
  - 1.7. transportovanje otpada tokom uvoza, izvoza i tranzita unutar teritorije Republike Kosova;
  - 1.8. nadzire sprovođenje mera za menadžiranje otpada utvrđene prema proceni uticaja na životnu sredinu;
  - 1.9. ispunjavanje uslova rada, rehabilitaciju i zatvaranje deponije otpada i nadziranje deponija posle zatvaranja;
  - 1.10. sprovođenje uslova rada od operatora, u skladu sa utvrđenim uslovima u licenci za menadžiranje otpadom;
  - 1.11. sprovođenje odredaba ovog Zakona i propisa donetih za njegovo izvršavanje;
  - 1.12. sprovođenje akata i međunarodnih sporazuma iz oblasti menadžiranja otpadom i zaštite životne sredine;
  - 1.13. sprovođenje drugih zakonskih propisa i mera za menadžiranje otpadom.

Član 64

Izveštaj i zapisnik inspektora

1. Inspektor je dužan da izradi izveštaj o obavljanju nadzora, konstatovano stanje, o preduzetim, odnosno naređenim, merama i delatnostima. Jednu kopiju izveštaja dostavlja nadziranom licu za menadžiranje otpadom.

2. Inspektor vodi zapisnik o obavljanju inspektiranja prema utvrđenoj proceduri u odredbama Zakona za zaštitu životne sredine br.03/Z-025.

Član 65 **Ovlašćenja inspektora**

1. U vršenju inspekcijskog nadzora inspektor je ovlašćen:

- 1.1. tokom inspekcijskog nadzora da traži i pregleda dokumentaciju i identitet lica za menadžiranje otpadom;
- 1.2. da inspektira i kontroliše objekte, zgrade, postrojenja, dokumentaciju, instalacije, opremu i sredstava rada za menadžiranje otpadom;
- 1.3. da traži deklaraciju od odgovornih nadziranih lica za osiguranje važnih dokaza i važnih činjenica za vreme inspekcijskog nadzora;
- 1.4. da proveri činjenično stanje na vizuelan način, sa fotografijama, video snimcima i slično;
- 1.5. da traži od lica potpune i tačne podatke u pismenoj formi i potrebnu dokumentaciju tokom inspekcijskog nadzora;
- 1.6. da u slučaju sumnje zatraži od odgovornog lica da prosledi uzorke otpada za analizu u određenoj laboratoriji;
- 1.7. da nadzire uslove licencije i u slučaju povrede tih uslova, predlaže oduzimanje licence, ako u određenom roku ne sprovodi naređene mere;
- 1.8. da od nadziranog lica traži pismeni izveštaj o preduzetim i naređenim merama tokom inspekcijskog nadzora.

2. Ako tokom inspekcijskog nadzora inspektor bude ometan može da traži pomoć policije.

3. Nadzirano lice je dužno da inspektoru omogućava sprovođenje inspekcijskog nadzora, da daje na uvid celu potrebnu dokumentaciju, i na zahtev inspektora, da pruži ili pripremi dodatne podatke.

4. Osim ovlašćenja iz stava 1. ovog člana, ako inspektor za vreme inspekcijskog nadzora konstatira povrede odredaba ovog Zakona i podzakonskih akata donesenih na osnovu ovog zakona, ovlašćen je da:

- 4.1. naredi donošenje i sprovođenje plana menadžiranja otpadom;
- 4.2. naredi proizvođaču, vlasniku ili operatoru za menadžiranje otpadom da vodi evidenciju i sačuva podatke o otpadu prema odredbama ovog zakona i propisa donetih za njegovo izvršavanje;
- 4.3. naredi proizvođaču, vlasniku ili operatoru za menadžiranje otpadom, da dostavlja otpad samo licima koja su licencirana za menadžiranje otpadom;
- 4.4. naredi osobi da imenuje odgovorno lice za menadžiranje otpadom;

- 4.5. naredi sprovođenje mera kojima se obezbeđuje zaštita životne sredine i zdravlje ljudi, na objektima za menadžiranje otpadom;
- 4.6. naredi licenciranim licima za menadžiranje otpadom da vrše sakupljanje i prevoz otpada, podeljen na vrste i prema planu;
- 4.7. zabrani svaki prevoz tovarnog otpada koji se vrši u suprotnosti sa uslovima iz dozvole o prevozu i zahtevima proizašlih iz Bazelske Konvencije, ADR-a, RID i kriterije za vazdušni transport;
- 4.8. zabrani preuzimanje, tretman i odlaganje otpada koji je u suprotnosti sa odredbama ovoga Zakona i propisa donetih za njegovo izvršavanje i akata proizašlih iz njega;
- 4.9. zabrani izgradnju objekata i rad postrojenja i opreme za menadžiranje otpadom koje ne ispunjavaju tehničke uslove i druge zahteve koji proizilaze iz ovoga Zakona i propisa donetih za njegovo izvršavanje;
- 4.10. zabrani prevoz opasnog otpada, ako prevoznik ne poseduje dozvolu i drugu potrebnu dokumentaciju;
- 4.11. zabrani odlaganje otpada na mestima koja tehnički nisu pogodna za privremeno sačuvanje otpada i ne poseduje važeću licencu;
- 4.12. zabrani upotrebu objekata, opreme, korišćenje aparature i alata za koje nije izdata dozvola;
- 4.13. zabrani rad mobilnih postrojenja za tretman otpada koji ne poseduje dozvolu za korišćenje lokacije;
- 4.14. zabrani mešanje komunalnog otpada sa opasnim otpadom;
- 4.15. zabrani prijem opasnog otpada na komunalnim deponijama za otpad, izuzev kada postoji dozvola od nadležnog organa;
- 4.16. zabrani mešanje raznih vrsta opasnog otpada;
- 4.17. zabrani uvoz, izvoz i tranzit, koji se vrši u suprotnosti sa odredbama ovoga Zakona i propisa donetih za njegovo izvršavanje.

Član 66

Dužnosti inspektora opštine

1. Inspektor opštine nadzire i inspektira menadžiranje otpadom na objektima, opremi i prostorima koji se nalaze na teritoriji jedne opštine i preduzima mere za zaštitu životne sredine prema odredbama ovog zakona.
2. Prema sporazumu iz člana 15 stav 2., člana 65 i 67 ovog zakona, inspektor životne sredine opštine može da nadzire i inspektira menadžiranje otpadom i na objektima, postrojenjima i prostorijama van teritorije svoje opštine.

Član 67

Dužnosti inspektora za zajedničko delovanje

Ako u vršenju inspeksijskog nadzora za menadžiranje optadom, inspektor procenjuje da osim povrede odredaba ovog zakona i podzakonskih propisa donetih za njegovo izvršavanje, povredene su i odredbe drugih zakona od značaja za zaštitu životne sredine, dužan je da osim preduzimanja mera za koje je ovlašćen, da informiše i drugi ovlašćeni organ kako bi zajednički vršili inspeksijski nadzor i preduzeli predviđene mere prema zakonu.

Član 68

Procedure žalbe

1. Inspektor, u slučaju preduzimanja mera za naredbe i zabrane, donosi odluku.
2. Protiv odluke inspektora može da se podnese žalba u skladu sa Zakonom o upravnom postupku.
3. Na žalbu protiv odluke Inspektora životne sredine odlučuje Ministarstvo.
4. Protiv odluke Ministarstva, može se pokrenuti upravni spor u nadležnom sudu.
5. Za slučajeve direktne eliminacije opasnosti za životnu sredinu, život i zdravlje ljudi, podneta žalba protiv odluke inspektora, ne odlaže izvršenje.
6. Ministarstvo odlučuje o žalbi u roku od trideset (30) dana od dana prijema žalbe.

Član 69

1. Inspektor životne sredine legitimise se identifikacionom kartom.
2. Inspektor životne sredine ovlašćuje se dokumentom, prema formi i sadržaju shodno podzakonskim aktom iz Zakona o Zaštiti Životne Sredine.
3. Opštinski Inspektor životne sredine ovlašćuje se dokumentom, prema formi i sadržini iz stava 2. ovog člana, kojeg izdaje nadležni organ opštine.

POGLAVLJE XIII

KAZNENE ODREDBE

Član 70

Krivična dela

Kada povrede odredaba ovog Zakona predstavljaju krivično delo prema Krivičnom zakonu, Inspektorat životne sredine preko Ministarstva, i inspektora opštine, preko predsednika opštine, podnosi krivičnu prijavu.

Član 71 Prekršaji

1. Novčanom kaznom u iznosu od pet hiljada (5.000) eura do pedeset hiljada (50.000) eura, kazniće se za prekršaj lice, ako:
  - 1.1. upravlja otpadom bez licence i ne primenjuje odluke o preduzimanju dodatnih mera - član 22 stav 2. i 6. ovog zakona;
  - 1.2. objekte i postrojenja za menadžiranje otpadom ne snabdeva licencom - član 23 stav 1. ovog zakona;
  - 1.3. gradi objekte i postrojenja za menadžiranje otpadom u suprotnosti sa zakonskim propisima i ne ispunjava minimalne tehničke standarde za aktivnosti koje se licenciraju - član 23 stav 2. ovog zakona;
  - 1.4. ne primenjuju utvrđene uslove u licenci i ne primenjuju uslove i kriterijume za izbor lokacije za deponiju - član 33. stav 4. i 5. ovog zakona;
  - 1.5. tokom nagomilovanja, izdvajanja u vrstama, skladištenja, transportovanja, tretiranja i odlaganja, opasni otpad se ne ambalažira i paketuje prema utvrđenim pravilima iz podzakonskog akta iz člana 35 stav 2. ovog zakona;
  - 1.6. odlaže opasni otpad bez prethodnog tretiranja ili razređuje opasni otpad u cilju ispuštanja u životnu sredinu - član 35 stav 3. i 4. ovog zakona;
  - 1.7. ne primenjuje odredbe podzakonskog akta iz člana 35 stav 5. ovog zakona;
  - 1.8. ne čuva prateću dokumentaciju za prevoz opasnog otpada prema utvrđenom roku iz člana 36 stav 4. ovog zakona;
  - 1.9. prevoz opasnog otpada vrši bez posebnog dokumenta i ne primenjuje odredbe podzakonskog akta - član 37. stav 1. i 2. ovog zakona;
  - 1.10. ne primenjuje dodatne mere za menadžiranje otpadom - član 38 stav 2. ovog zakona;
  - 1.11. upravlja bez licence otpadom od gradnje i demoliranja građevinskih objekata - član 40 stav 1. ovog zakona;
  - 1.12. ne određuje lokaciju za odlaganje i ne donosi pravila o načinu menadžiranja otpadom od građevina i rušenja građevinskih objekata i ne primenjuje odredbe podzakonskog akta ovog zakona - član 40 stav 2. i 3. ovog zakona.
  - 1.13. upravlja otpad od baterija i akumulatora bez licence - član 41. stav 1. ovog zakona;

1.14. ne postavlja pravila za klasifikaciju u vrstama, sadržaj teških metala, mogućnost recikliranja ili skladištenja, ne vodi i ne čuva evidenciju o količini proizvodnje ili uvoza i ne predaje otpad od baterija i akumulatora u određenom mestu i licenciranim licima - član 41. stav 2. 3. i 4. ovog zakona;

1.15. upravlja gumama van upotrebe i otpad od guma bez licenciranja - član 42 stav 1. ovog zakona;

1.16. ne vodi evidenciju o količini proizvodnje i uvoza, za vrstu i količinu sakupljanja, tretiranja i skladištenja, ne podnosi izveštaj Ministarstvu kao i ne primenjuje odredbe podzakonskog akta - član 42. stav 2., 3., 4. i 5. ovog zakona;

1.17. upravlja električnim i elektronskim otpadom bez licence - član 43 stav 1. ovog zakona;

1.18. otpad od električnih i elektronskih otpada meša sa drugim vrstama otpada, skladišti iste bez prethodnog tretiranja, otpadne tečnosti od električnih i elektronskih ne nagomilava odvojeno i ne tretira na odgovarajući način, ne vodi evidenciju o količini proizvedenih i uvoženih električnih i elektronskih otpada i ne primenjuje odredbe podzakonskog akta ovog zakona - član 43 stav 3., 4., 5., 6. i 7. ovog zakona;

1.19. upravlja otpadnim fluorescentnim cevima bez licenciranja - član 44. stav 1. ovog zakona;

1.20. otpad od fluorescentnih cevi koji sadrže živu ne sakuplja kao posebne, deponira ovaj otpad bez prethodnog tretiranja, ne dostavlja licenciranom licu i ne vodi evidenciju o količini koja je sakupljena - član 44. stav 2., 3., 4. i 5. ovog zakona;

1.21. bez licencije upravlja sa PCB/PCT i otpadom od PCB/PCT - član 45 stav 1. ovog zakona;

1.22. otpad koji sadrži PCB/PCT ne sakuplja, nagomilava i klasifikuje u vrste, upotrebljava PCB u transformator, ponovo koristi otpad od PCB/PCT i reciklira PCB/PCT - član 45 stav 2. i 3. ovog zakona;

1.23. ne prijavljuje postrojenja koje sadrže PCB/PCT više od 5 dm³ i ne prijavljuje uređaj i ne izradi plan zamene, tretiranje ili odlaganje, ne vodi evidenciju o količini nagomilavanja PCB/PCT i otpada od PCB/PCT, kao i ne primenjuje odredbe podzakonskog akta ovog zakona - član 45 stav 4. 5. i 6. ovog zakona;

1.24. bez licenciranja upravlja otpad koji sadrži DOZM - član 46 stav 1. ovog zakona;

1.25. ne vodi evidenciju o količini nagomilovanja i tretiranja otpada koji sadrži DOZM - član 46 stav 2. ovog zakona;

1.26. bez licenciranja upravlja otpadom koji sadrži azbest - član 47 stav 1. ovog zakona;

1.27. ne sakuplja, odvoji, pakuje, skladišti ili deponira na određeno mesto otpad koji sadrži azbest, ne preduzima mere protiv raznošenja azbesnih vlakana i prašine u životnoj sredini i ne vodi evidenciju o količini skladištenja ili deponovanja i podatke ne dostavlja Ministarstvu - član 47 stav 2., 3. i 4. ovog zakona;

1.28. upravlja otpadnim vozilima bez licenciranja - član 48 stav 1. ovog zakona;

1.29. ne vodi evidenciju o količini sakupljanja i tretiranja otpadnim vozilima i opasnih komponenata za životnu sredinu i zdravlje ljudi i ne prezentira knjižicu vozila - član 48. stav 3. i 4. ovog zakona;

1.30. upravlja otpadom od medicinskih proizvoda - član 49 stav 1. ovog zakona;

1.31. otpad koji se proizvodi tokom medicinskih usluga ne izdvoji prema kategorizaciji na opasne i neopasne, ne donosi plan o menadžiranju otpadom i ne odredi odgovorno lice za primenjivanje plana - član 49 stav 2. i 3. ovog zakona;

1.32. ne primenjuje plan o menadžiranju otpadom od medicinskih proizvoda i ne primenjuje odredbe podzakonskih akata - član 49 stav 4., 5., 6. i 7. ovog zakona;

1.33. upravlja otpadom od titan - dioksida bez licenciranja - član 50 stav 2. ovog zakona;

1.34. ne vodi evidenciju o količini nagomilovanja, skladištenja, tretiranja i deponovanja otpada, ne preduzima mere o nadzoru radnji tokom skladištenja i ne kontrolira zemljište, vodu i vazduh na lokaciji gde je otpad od titan-dioksida koriscen, čuvan, ili skladišten - član 50 stav 3. i 4. ovog zakona;

1.35. upravlja otpadom od ambalaža i pakovanja bez licenciranja - član 51 stav 1. ovog zakona;

1.36. koristi materijale za ambalažu koje nisu proizvedene i dizajnirane kako bi ispunile uslove za zaštitu životne sredine i zdravlje ljudi - član 51 stav 2. ovog zakona;

1.37. upravlja biorazgradivim otpadom bez licenciranja - član 52 stav 1. ovog zakona;

1.38. sakuplja, demontira i tretira biorazgradivi otpad van mesta za njegovo nagomilovanje i tretiranje - član 52 stav 2. ovog zakona;

1.39. ne vodi evidenciju o količini nagomilovanja i tretiranja biorazgradivog otpada i količinu proizvedenog komposta ili gasa i povredi odredbe iz podzakonskog akta - član 52 stav 3. i 4. ovog zakona;

1.40. proizvođač mulja od crnih voda i zagađenih voda ne vodi evidenciju o proizvođačima mulja i ne dostavi nadležnom organu opštine podatke o evidenciju - član 53 stav 1 i 2. ovog zakona;

1.41. koristi otpad od mulja kanalizacije bez njegove stabilizacije i bez bioloških, hemijskih, termičkih i drugih prerada - član 53 stav 4. ovog zakona;

1.42. menadžiranje otpadom bez licenciranja - član 55 stav 1. ovog zakona;

1.43. ne obaveštava Ministarstvo o delovanju višeg sila koja je sprečila menadžiranje otpadom prema utvrđenim uslovima u licenci - član 55. stav 7. ovog zakona;

1.44. međugranični promet otpada ne vrši se suprotno odredbama ovog zakona, zakonodavstva EU-je, i Konvencije Bazela i prema pravilima putnog transporta (ADR), železničkog transporta (RID) i vazdušnog transporta - član 56 stav 1. ovog zakona;

1.45. uvozi neopasan otpad bez dozvole Ministarstva - član 56 stav 3. ovog zakona;

1.46. drži otpad koji tranzitno prelazi preko teritorije Republike Kosova više od dvadeset i četiri sata (24) - član 56. stav 6. ovog zakona;

2. Novčanom kaznom od sto (100) eura do petsto (500) eura, za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice pravnog lica.

Član 72

1. Osim novčanih kazni za prekršaj iz člana 71 stav 1. ovog zakona, kao preventivnu meru za zaštitu životne sredine i zdravlje ljudi, inspektor može narediti i:

1.1. preduzimanje potrebnih mera od lica koji je činio prekršaj;

1.2. intervenciju ovlašćenog organa na imovini, s ciljem da bi se vršile potrebne radnje sa kompenzacijom troškova od lica koje je činilo prekršaj;

1.3. privremeno oduzimanje opreme.

Član 73

1. Novčanom kaznom od dve hiljade (2000) eura do pet hiljada (5000) eura kazniće se za prekršaj lice ako:

1.1. kao vlasnik otpada, odnosno operator, ne klasifikuje i ne utvrđuje karakteristike otpada prema utvrđenom načinu - član 7 stav 4. i 5. ovog zakona;

1.2. ne donosi lokalni plan delovanja za menadžiranje otpadom za svoju teritoriju - član 10 stav 2. ovog zakona;

1.3. ne donosi plan za opremu i objekte za menadžiranje otpadom - član 11 stav 1. ovog zakona;

1.4. operator ne donosi plan delovanja za menadžiranje otpadom - član 12 stav 1. ovog zakona;

1.5. operator ne donosi operativni plan za menadžiranje otpadom u deponijama - član 12 stav 3. ovog zakona;

1.6. ne izradi godišnji izveštaj o menadžiranju otpada i ne dostavlja Ministarstvu, do 31. marta naredne godine - član 15 stav 1. podstav 1.2. ovog zakona;

1.7. ne vrši registraciju zagađenih mesta na svoju teritoriju - član 15 stav 1. podstav 1.5.;

1.8. ne preduzima mere tokom nadzora i kontrole za menadžiranje otpadom na svoju teritoriju - član 15 stav. 3. ovog zakona;

- 1.9. ne pruža tražene informacije u vezi menadžiranja otpadom - član 15 stav. 4. ovog zakona;
- 1.10. ne obezbeđuje i omogućava odstranjivanje otpada iz javnih površina – član 15 stav 5. i 6. ovog zakona;
- 1.11. vlasnik otpada ne informiše ovlašćeni organ u slučaju gubitka, raznošenja, ispuštanja, nesreće ili druge delatnosti sa otpadom koje utiču u zagađenju životne sredine - član 16 stav 3. ovog zakona;
- 1.12. ne nadoknadi troškove menadžiranja otpadom - član 16 stav 5. ovog zakona;
- 1.13. vlasnik otpada ne izradi plan prema članu 11 i 12 ovog zakona - član 16 stav 6. ovog zakona;
- 1.14. proizvođač proizvoda ne primenjuje tehnike i proizvodnju kojom se osigurava racionalno korišćenje prirodnih resursa, materijala, energije, gde se omogućuje ponovna upotreba ili recikliranje ambalaže proizvoda - član 17 stav 1. ovog zakona;
- 1.15. proizvođač ili uvoznik robe, ne sakuplja, nagomilava, tretira, magazinira i deponira stvoreni otpad iz svojih proizvoda kao i ne sprovodi odredbe podzakonskih akata - član 17 stav 2. i 3. ovog zakona;
- 1.16. ne donosi i ne sprovodi operativni plan za menadžiranje otpadom iz člana 11. odnosno 12. ovoga zakona ovog zakona;
- 1.17. ne snadbeva se sa odgovarajućom dokumentacijom iz ovlašćene laboratorije za utvrđivanje opasnih karakteristika otpada - član 18 stav 1. podstav 1.2. ovog zakona;
- 1.18. ne sakuplja i ne klasifikuje otpad, zavisno od načina njegovog tretiranja - član 18 stav 1. podstav 1.3. ovog zakona;
- 1.19. ne sačuva i ne magazinira otpad na sigurno mesto, preduzimajući mere za sprečavanje i smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi - član 18 stav 1. podstav 1.4 ovog zakona;
- 1.20. ne predaje otpad licenciranim licima za tretiranje i deponiranje otpada - član 18 stav 1. podstav 1.5. ovog zakona;
- 1.21. ne održava i ne sačuva evidenciju u registru za otpad koji stvara, predaje, tretira i deponira - član 18 stav 1. podstav 1.6. ovog zakona;
- 1.22. ne ovlašćuje kvalifikovano lice za stručne radove - član 18 stav 1. podstav 1.7. ovog zakona;
- 1.23. ne izradi i ne dostavlja ovlašćenom organu godišnji izveštaj za otpad koji stvara i upravlja - član 18 stav 1. podstav 1.8 ovog zakona;
- 1.24. ne dozvoljava slobodan pristup ovlašćenom organu da kontrolira i nadzire lokaciju, objekte, postrojenja, opremu, i da inspektira dokumentaciju za menadžiranje otpadom - član 18 stav 1. podstav 1.9.;

- 1.25. proizvođač otpada ne snosi troškove za sakupljanje, prevoz, tretiranje i deponiranje otpada - član 18 stav 2. ovog zakona;
- 1.26. ne vrši prevoz otpada prema utvrđenim uslovima u licenci za transport otpada - član 19 stav 1. podstav 1.1. ovog zakona;
- 1.27. ne omogućava ovlašćenom organu slobodan pristup u vršenju nadzora i kontrolu vozila, tovar i prateću dokumentaciju - član 19 stav 1. podstav 1.2. ovog zakona;
- 1.28. ne vodi evidenciju u registru za svaki transport otpada i ne pruža informacije u vezi sa transportom otpada - član 19 stav 1. podstav 1.3 ovog zakona;
- 1.29. ne izradi operativni plan za menadžiranje otpadom u postrojenju za tretiranje, prema članu 11. odnosno 12. ovog zakona i ne obezbedi njegovo sprovođenje - član 20. stav 1. podstav 1.1. ovog zakona;
- 1.30. ne vrši aktivnosti za tretiranje otpada u skladu sa utvrđenim uslovima u licenci - član 20. stav 1. podstav 1.2. ovog zakona;
- 1.31. ne upravlja postrojenjima, opremom i aparaturama za tretiranje otpada, u skladu sa uputstvima i tehničkim standardima - član 20 stav 1. podstav 1.3. ovog zakona;
- 1.32. ne vodi i ne čuva evidenciju u registru za otpad - član 20. stav 1. podstav 1.4. ovog zakona;
- 1.33. ne dozvoljava slobodan pristup ovlašćenom organu za kontrolu i nadzor lokacije, objekta, postrojenja, opreme i na kontrolu dokumentacije za menadžiranje otpadom - član 20 stav 1. podstav 1.5 ovog zakona;
- 1.34. ne ovlašćuje kvalifikano fizičko ili pravno lice za profesionalne poslove - član 20 stav 1. podstav 1.6 ovog zakona;
- 1.35. u slučaju nesreće ne informiše odmah nadležni organ - član 20 stav 1. podstav 1.7. ovog zakona;
- 1.36. ne donosi i ne sprovodi operativni plan za menadžiranje otpadom u deponiji, prema članu 12 ovoga zakona - i članu 21 stav 1. podstav 1.1. ovog zakona;
- 1.37. ne deponira otpad na bazi utvrđenih uslova u licenci - član 21 stav 1. podstav 1.2. ovog zakona;
- 1.38. ne dozvoljava slobodan pristup ovlašćenom organu da kontroliše i nadzire deponiju i inspektira dokumentaciju deponije - član 21 stav 1. podstav 1.3. ovog zakona;
- 1.39. ne ovlašćuje kvalifikovano lice za vršenje profesionalnih radova - član 21 stav 1. podstav 1.4. ovog zakona;
- 1.40. ne vodi i ne sačuva evidenciju u registru za optad - član 21 stav 1. podstav 1.5. ovog zakona;

- 1.41. u slučaju udesa, ne informiše odmah nadležni organ - član 21 stav 1. Podstav 1.6. ovog zakona;
- 1.42. ne odbija prijem otpada koji ne može deponirati prema određenim uslovima u licenci - član 21 stav 2. ovog zakona;
- 1.43. ne donosi određeni program za menadžiranje otpadom prema članu 10. 11 i 12 ovoga zakona - član 24 stav 2. i 3. ovog zakona;
- 1.44. ne sakuplja i ne nagomilava otpad od proizvođača i vlasnika i ne transportira do objekta u kojem se vrši menadžiranje otpadom - član 25 stav 1. ovog zakona;
- 1.45. opasni otpad ne klasifikuje prema vrsti, sakuplja, nagomilava i transportuje - član 25 stav 2. ovog zakona;
- 1.46. otpad ne transportuje na prikladan način i sa adekvatnim sredstvima - član 25. stav 3. ovog zakona;
- 1.47. ako tokom transporta otpada dođe do zagađenja, ne vrati zagađeno mesto u pređašnje stanje - član 25 stav 4 ovog zakona;
- 1.48. transportirani otpad koji nije primljen u namenjeno mesto, transporter ne vraća na mesto gde je uzet - član 25 stav 5. ovog zakona;
- 1.49. otpad zapaljuje u suprotnosti sa odredbama člana 29, stav 7, i kada je to moguće ne upotrebljava ili prerađuje ponovo kao sekundarnu sirovinu i kao sirovinu za proizvodnju energije - član 30 stav 1. ovog zakona;
- 1.50. otpad koji se koristi kao sekundarna sirovina ne sakuplja, transportuje, magazinira ili klasifikuje prema vrstama -član 30 stav 2. ovog zakona;
- 1.51. otpad koji može da se ponovo upotrebi ili preradi, zapali ili deponira bez dozvole ministarstva - član 30 stav 4. ovog zakona;
- 1.52. otpad, kada je to moguće, ne reciklira, a reciklirani otpad koji se upotrebljava kao osnovna sekundarna sirovina, ne klasifikuje, sakuplja, transportira i magazinira po vrstama - član 31 stav 1. i 2 ovog zakona;
- 1.53. vrši mešanje opasnog otpada sa drugim vrstama otpada - član 31 stav 3. ovog zakona;
- 1.54. otpad koji se može reciklirati, deponira ili zapaljuje bez dozvole ministarstva -član 31 stav 5. ovog zakona;
- 1.55. otpad ne magazinira na tehnički spremljenim mestima za privremeno sačuvanje otpada i ne sačuva se klasifikovan po vrstama i prema njihovim karakteristikama - član 32 stav 1 i 2 ovog zakona;
- 1.56. opasni otpad ne sačuva se na magazinima za opasni otpad i ne poštuje se rok za privremeno sačuvanje otpada -član 32 stav 3 i 4- ovog zakona;

- 1.57. deponiranje otpada na deponije vrši van određenih uslova prema principu hijerarhije otpada i ne deponira na dozvoljenim deponijama - član 33 stav 1 i 2. ovog zakona;
- 1.58. ne sprovodi odredbe podzakonskih akta iz člana 33 stav 4. i 5. ovog zakona;
- 1.59. opštinski otpad ne sakuplja, nagomilava, tretira i upravlja u skladu sa odredbama ovoga Zakona, ne sprovodi odredbe podzakonskog akta ovog Zakona kao i drugih zakonskih odredbi za uređenje opštinskih delatnosti - član 34 stav 1. i 2. ovog zakona;
- 1.60. ne deli mešani opštinski otpad sa opasnim otpadom kada postoji ekonomski interes - član 34 stav 3. ovog zakona;
- 1.61. domaćinstva i drugi proizvođači opštinskog otpada, kada svoj otpad ne bacaju na određenim mestima i ne vrše podelu prema vrstama - član 34 stav 4. i 6. ovog zakona;
- 1.62. opštine, kada ne organiziraju sistem za sakupljanje i nagomilavanje obimnog otpada i ne donose poseban akt za menadžiranje optadom - član 34 stav 5. i 7. ovog zakona;
- 1.63. prenošenje otpada ne prati se sa posebnim dokumentom i ne sačuva se popratni dokumenat - član 36 stav 1. i 2. ovog zakona;
- 1.64. upravlja otpadnim uljem i otpad sa uljem bez licence - član 39 stav 1. ovog zakona;
- 1.65. otpadna ulja baca, ispušta u zemljište, u vodu, u mreži crnih voda, magazinira ili deponuje na neprikladnim mestima, i u slučaju kada predaje otpad nelicenciranim licima kao i ne vodi evidenciju - član 39 stav 2., 3. i 4. ovog zakona;
- 1.66. otpad iz prehrambenih ulja ne sakuplja, nagomilava i dostavlja licenciranom licu i ne sprovodi odredbe podzakonskog akta ovoga zakona - član 39 stav 5. i 6. ovog zakona;
- 1.67. opštine, kada ne donose lokalni plan za menadžiranje otpadom i ne predaju godišnji izveštaj Agenciji za zaštitu životne sredine Kosova - član 58 stav 3. ovog zakona;
- 1.68. vlasnik i proizvođač optada, kada ne predaje godišnji izveštaj Ministarstvu, - član 58 stav 4. 5. i 6. ovog zakona;
- 1.69. kada osigurana finansijska sredstva prema članu 59 ovog zakona ne koristi za određene ciljeve - član 59 stav 1 ovog zakona;
- 1.70. kada troškove za menadžiranje optadom i stvorenu količinu otpada ne izračunava na bazi principa “zagađivač plaća” - član 60 stav 2. 3 i 4. ovog zakona.

Član 74

1. Kaznom od pet (5) eura do sto (100) eura, kazniće se za prekršaj svaka osoba za radnje vezane otpadom koje prouzrokuju zagađenje životne sredine i štete za ljudsko zdravlje.
2. Ministar određuje posebnim aktom sve delatnosti koje mogu biti štetne za sredinu i ljudsko zdravlje i koje se podvrgavaju kazni iz stava 1. ovog zakona.

3. Za sprovođenje odredbi akta iz stava 2. ovog člana, odgovorna je i Policija Kosova.

Član 75

1. U slučaju da se odgovornost ne može otkriti, onda odgovornost za podmirenje troškova za eliminisanje štetnog otpada ili reparaciju štete životne sredine, prema odredbama ovog zakona snosi Ministarstvo i opština.

2. Kazne koja se izriču za povredu ovog zakona, koje se odnose na menadžiranje otpadom, inkasiraju se u skladu sa Zakonom za lokalne financije od opštine na čijoj je teritoriji izvršena povreda.

POGLAVLJE XIV

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 76

Pravna i fizička lica svoju delatnost moraju uskladiti sa odredbama ovog zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, osim ako ovim zakonom nije drugačije utvrđeno.

Član 77

Za sprovođenje odredaba ovoga zakona i odredbi proizašle iz ovog zakona, sprovodiće se odredbe Zakona o upravnom postupku, Br. 02/Z-28 osim ako nije drugačije utvrđeno ovim zakonom.

Član 78

Vlada i Ministarstvo, u roku od dve (2) godine od dana stupanja na snagu ovog zakona, doneće odredbe za koje su ovlašćene ovim zakonom.

Član 79

Dodaci I, II, III, IV, V i VI. priloženi ovim zakonu sastavni su deo njega.

Član 80

Opštine su dužne da u roku od godinu dana (1), od dana stupanja na snagu ovog zakona da usklade svoje akte prema odredbama ovog zakona.

Član 81

Opštine su dužne da u roku od godinu (1) dana donose registar o ilegalnim deponijama u svojoj teritoriji prema odredbama ovoga Zakona.

Član 82

Ovaj zakon ukine svaku zakonsku odredbu na snazi koja nije u skladu sa njim, kao i svaku odredbu u kojoj se radi sa odredbama za ekonomsko uređenje usluga za odstranjivanje otpada i za ponudioce usluga za sakupljanje otpada utvrđenim Zakonom za delatnosti ponudioca usluga vodovoda, kanalizacije i otpada - Zakon br.03/Z-086.

Član 83

Na dan stupanja na snagu ovog zakona, prestaje da važi Zakon o optadu Br.02/-30 (SLRK br. 23) i Pravilnik o Proglašenju Zakona o Otpadu - Br.2006/31, osim Priloga 01 Zakona o Optadu Br.02/-30, do donošenja podzakonskih akata iz člana 7 stav 6. ovog zakona.

Član 84
Stupanje na snagu

Ovaj zakon stupa na snagu petnaest dana (15) od dana objavljivanja u Službenom Listu Republike Kosova”.

Zakon br. 04/Z-060

24. maja 2012

Predsednik Skupštine Kosova

Jakup KRASNIQI

Republika e Kosovës
Republika Kosovo - Republic of Kosovo
Kuvendi - Skupština - Assembly

Ligji Nr. 04/Z-060

O OTPADU

Dodatak I. (Lista D)

AKTIVNOSTI ZA DEPONIRANJE OTPADA

D 1	- Skladištenje ispod ili iznad zemljišta (npr. u deponijama itd.)
D 2	- Tretiranje zemljišta (npr. biološko razgrađivanje tekućina ili razgrađivanje fekalija u zemljište itd.),
D 3	- duboko ubrizgavanje (npr. Ubrizgavanje fekalija sa pumpama u jamama, solne kupole ili od prirode nastale deponije, itd.)
D 4	- zatvaranje površina (npr. Postavljanje tekućina ili fekalija u dubokim jamama, slivovima ili lagunama, itd.)
D 5	- Specijalne projektovane deponije (npr. postavljanje po diskretnim ćelijama, koje su zatvorene i izolirane jedna od druge i od životne sredine itd.)
D 6	- ispuštanje na vodnim trupama osim na moru / okeanu.
D 7	- Ispuštanje na more / okeanu uključivši i morske slivove.
D 8	- Biološko tretiranje koje se ne specificira drugde u ovom Dodatku, što rezultira na konačno mešanje ili mešavine koje se bacaju u jednom od predstavljenih načina od D 1 do D 12.
D 9	- Fizičko - hemijsko tretiranje koji nije specificirano negde drugde u ovom Dodatku što rezultira na konačno mešanje ili mešavine koje se bacaju u jednom od predstavljenih načina od D 1 do D 12 (npr. Isparivanje, sušenje, kalciniranje itd.)
D 10	- Zapaljivanje na zemlji
D 11	- Zapaljivanje na more *
D 12	- trajno deponiranje (npr. postavljanje kontejnera po rudnicima itd.)
D 13	- Brušanje ili mešanje pre podvrgavanja nekih od datih operacija u D 1 do D 12. **
D 14	- Ponovno paketiranje pre podvrgavanja jednoj od datih operacija od D 1 do D 13.
D15	- Deponija zavisno od datih operacija u D 1 do D 14 (osim privremenog deponiranja, zavisno od sakupljanja, na mestu gde je proizvedena). ***

Beleške:

- prema Dodatku I. Direktive 2008/98/EC

- Poređanje aktivnosti za bacanje ili deponiranje otpada, ne koristeći procese i metode, koje bi štetile životnu sredinu i ljudsko zdravlje.

* Ova delatnost je zabranjena zakonodavstvom EU-je i međunarodnim konvencijama.

** ako nijedan od znakova D nije prikladan, onda mogu se obuhvatiti prethodne aktivnosti pre deponiranja, obuhvativši i prethodne aktivnosti prerade npr. klasifikacija po vrstama kompaktnosti, paletiranja, ukiselavanja, osušivanja, usitnjavanja, kondicioniranja pre podvrgavanja bilo koje aktivnosti pod D1 do D12 ovog Dodatka.

*** Magaziniranje, što znači privremeno sačuvanje u skladu sa tačkom 10 člana 3 direktive odnosno člana 4 ovog Zakona.

Dodatak II. (Lista R)

AKTIVNOSTI PRERADE OTPADA

R 1	- Po principu se koriste kao goriva ili drugi način da se dobije energija.*
R 2	- Poboljšanje rastvarača / regeneracija.
R 3	- Recikliranje / poboljšanje organskih tvari koje se ne upotrebljavaju kao rastvarači (obuhvativši i kompostiranje i druge procese biološke transformacije).**
R 4	- Recikliranje / poboljšanje metala i mešovityh metala.
R 5	- Ricikliranje / poboljšanje drugih inorganskih materijala.***
R 6	- Regeneracija kiselina i baza.
R 7	- Prerada komponenti koristljive za smanjenje zagađenja.
R 8	- Poboljšanje komponenti iz katalizacije.
R 9	- Ponovno-rafiniranje nafte ili drugo ponovno korišćenje nafte.
R 10	- Tretiranje zemljišta koje rezultira za koristi agrokulture i ekologije.
R 11	- Korišćenje otpada koji se dobije od svake aktivnosti predstavljene u R 1 do R 10
R 12	- Razmena otpada za podvrgavanje svake predstavljene aktivnosti u R1 do R 11****
R13	- Deponiranje otpada zavisno od predstavljenih aktivnosti u R 1 do R 12 (osim privremenog deponiranja, u zavisnosti od nagomilavanja, na mesto gde su proizvedene)*****

Beleške:

- prema Dodatku. II 2008/98/EC
- Cilj je ovog Dodatka poređivanje aktivnosti prerade kao što se predstavljaju u praksi.

* obuhvaćaju se inseratori koji su namenjeni preradi otpada iz opštinskih tvrdih otpada samo kada je energetska efikasnost otpada jednaka ili više od:

– 0,60 za dozvoljenu opremu u funkciji u skladu za zakonodastvom na snazi pre 1. januara 2009;

– 0,65 za dozvoljenu opremu posle 31. decembra 2008, upotrebljene su ove formule:
Energetska Efikasnost = $\frac{E_p - (E_f + E_i)}{0,97 \times (E_{\ddot{e}} + E_f)}$

Gde:

E_p – predstavlja godišnju proizvodnju energije kao toplotne energije ili električne energije. Izračunava se tako da energija u formi električne energije razmnožava se sa faktorom 2,6 a proizvedena toplotna energija za komercijalne svrhe razmnožava se sa 1,1 1,1 (GJ/ god).

E_f – predstavlja količinu energije koja godišnje ulazi u sistemu, a koja je dobijena iz goriva i služi za dobijanje pare (GJ/god).

$E_{\ddot{e}}$ – predstavlja godišnju količinu energije obuhvativši tretirani otpad, izračunat po sadržaju kalorične vrednosti otpada (GJ/god).

E_i – predstavlja godišnju količinu uvezene godišnje energije bez $E_{\ddot{e}}$ i E_f (GJ/god).

0,97 – je faktor za izračunavanje energije zbog pepela na dnu peći / ognjišta i isijanja.

Ova formula se primenjuje u skladu sa referentnim dokumentom sa najboljim mogućim tehnikama na raspolaganju za spaljivanje otpada.

** ovo obuhvaća polenifikaciju i pirolizu kada se sastavne komponente upotrebljavaju kao hemikalije.

*** ovo obuhvaća čišćenje mesta posle tretiranja kao i tretiranje i recikliranje otpada od izgradnje ili demoliranja u neogranečenim količinama.

**** Ako nijedan od znakova R nisu prikladni, onda mogu se obuhvatiti prethodne aktivnosti pre deponiranja, obuhvativši i prethodne aktivnosti prerade, npr. klasifikaciju po vrstama kompaktiranja, paletiranja, sušenja, usitnjavanja, kondicioniranja pre podvrgavanja svakoj aktivnosti pod brojem R1 do R11.

***** Magaziniranje, to jest privremeno sačuvanje, u skladu sa tačkom 10. člana 3. direktive, odnosno član 4. ovog Zakona.

Dodatak III, (Lista H)

KARAKTERISTIKE PREMA KOJIMA OTPAD POSTAJE OPASAN

Broj. H	Karakteristike za opasni otpad
H1.	- Eksplozivni: supstance i preparati, koji mogu eksplodirati u kontaktu sa vatrom ili koje su osetljive na udare ili trvenje sa dinitrobenzenom.
H2.	- Oksidirajuće: supstance i preparati koji pokazuju velike eksotermičke reakcije u kontaktu sa drugim supstancama posebno sa zapaljivim supstancama.
H3-A	- visoko zapaljive: — supstance i preparati u tečnom stanju kojima je zapaljiva tačka ispod 21 °C (uključivši i tečnosti koje su u ekstremnom stepenu zapaljiva.), ili — supstance ili preparati koji se mogu zagrejati i zapaliti u kontaktu sa vazduhom u ambientalnoj temperaturi bez pomoći neke toplote, ili — supstance i tvrdi preparati koji se veoma lako zapale posle kratkog kontakta sa izvorom vatre i koji se mogu nastaviti paliti i posle odstranjivanja izvora vatre, ili — supstance i gasoviti preparati koji su zapaljivi u vazduhu pod normalnim pritiskom, ili — supstance ili preparati koji u kontaktu sa vodom ili vlažnim vazduhom, ispuštaju veoma zapaljive gasove u opasnim količinama.
H3-B	- Zapaljive: supstance i tečni preparati kojima je tačka sagorevanja jednaka ili viša od 21°C i manja ili jednaka sa 55 °C.
H4.	- Iritirajuće: supstance i nekoroziivni preparati koji preko direktnog kontakta, dužeg ili kontinuiranog, sa kožom ili sluzokožom, mogu prouzrokovati zapaljenje.
H5.	- Štetne: supstance i preparati koji se upiju ili progutaju ili ako prodiru u kožu, mogu prouzročiti ograničene opasnosti za zdravlje.
H6	- Toksične: supstance i preparati (uključivši i veoma toksične supstance i preparate) koji, ako se upiju ili progutaju, ili ako prodiru u kožu, mogu uzročiti ozbiljni, akutni ili hronični rizik za ljudsko zdravlje a možda i smrt.
H7.	- Kancerogene: supstance i preparati koji, ako se udišu ili progutaju, ili ako prodiru u kožu, mogu uzročiti rak ili povećati mogućnost od oboljenja od raka.
H8.	- Korozivne: supstance i preparati koji sa kontaktom mogu uništiti tkiva.
H9.	- Infektivne: supstance koje sadržavaju žive mikroorganizme ili koje su poznate po njihovoj toksičnosti i kada se zna da mogu ozbiljno uzročiti bolesti za ljude i druge žive organizme.
H10.	- Teratogene: supstance i preparate koji se udišu ili progutaju ili kada prodiru u kožu, mogu prouzrokovati deformacije koje nisu nasledne ili mogu povećati mogućnost njihove pojave.
H11.	- Mutagenske: supstance i preparati koji se udišu ili progutaju ili kada prodiru u kožu, mogu prouzrokovati genetske nasledne defekte ili povećati mogućnost njihove pojave.
H12.	- Supstance ili preparati koji ispuštaju toksične i veoma toksične gasove u kontaktu sa vodom, vazduhom ili nekom kiselinom.
H13*	- Sensibilne: supstance i preparati koji, preko disanja ili prodiranja u koži, imaju sklonost da uzrokuju reakcije na osetljivost, tako da izlaganje tim materijama mogu prouzrokovati karakteristične štetne efekte.
H14.	- Eko-toksične: supstance ili preparati koji prouzrokuju ili mogu prouzročiti neposrednu ili zakasnelu opasnost za jedan ili više sektora životne sredine.
H15	- Otpaci sa takvim sklonostima da posle svakog njihovog tretiranja, od njih rezultiraju druge materije, koja poseduju bilo koju od gore-navedenih karakteristika npr. iscedene vode.

Beleške:

* Metode za ekzaminaciju, definisane u meri u kojoj su metode za ekzaminaciju u raspolaganju. Koriste se određene metode u Dodatku V. Direktive 67/548/EC i u drugoj relevantnoj dokumentaciji Evropske Organizacije za Normiranje (CEN).

1. opasne karakteristike „toksične“ (i veoma toksične“), „štetne“, „korodivne“, „iritirajuće“, „karcinogene“, „toksine za reprodukciju“, „mutagene“ i „eko-toksične“ podeljene su na bazi određenih kriterija u Dodatku VI. Direktive 67/548/EEC.

2. Kada je relevantno, sprovode se granične vrednosti određene u Dodatku II. I III. Direktive 1999/45/EC.

Dodatak IV.

MERE ZA SPREČAVANJE STVARANJA OPTADA – (primer)

Mere koje mogu uticati u okviru uslova koji se nadovezuju u proizvodnji optada.

1. Sprovođenje mera za planiranje ili sprovođenje drugih ekonomskih instrumenata sa kojima se omogućava efikasna upotreba resursa.
2. Promocija istraživanja i razvoja u oblasti čistih tehnoloških dostignuća i proizvodnju sa manjem generisanjem otpada kao i širenje i sprovođenje postignutih rezultata za vreme promovisanja istraživanja i razvoja.
3. Razvoj efikasnih i sadržajnih pokazivača koji čine pritisak u životnoj sredini koji se povezuju sa proizvodnjom otpada, u cilju doprinosa za sprečavanje stvaranja otpada u nivou zajednica, akcije u nivou lokalne vlade, do centralnog nivoa.

Mere koje mogu uticati u fazi dizajniranja, proizvodnje i distribucije

4. Promovisanje ekodizajna (integrisanog sistema sa aspekta zaštite životne sredine u dizajniranju produkta, u cilju avansiranja kvaliteta produkta, imajući u obzir zaštitu životne sredine za rok trajanja produkta).
5. ponuda informacija za tehnike sprečavanja stvaranja otpada, samo u cilju upotrebe najboljih mogućih tehnika u industriji.
6. Organiziranje obuke nadležnih trupa sa aspekta zahteva za sprečavanje stvaranja otpada u Dozvoli prema Direktivi 96/61/EC.
7. Uvođenje mera za sprečavanje proizvodnje otpada u opreme koje nisu obuhvaćene u Direktivi 96/61/EC. Ako je potrebno, te mere mogu obuhvatiti procene i planove za sprečavanje stvaranja otpada.
8. Organizovanje kampanja za povećanje samosvesti ili ponuda finansijske pomoći, savetovanja za donošenje odluka itd. Ove mere prema svakoj prilici imaće posebnu važnost ako su orijentisane u srednjim i malim kompanijama, prilagođene za njih, da bi delovale u jednoj radnoj mreži.
9. Zaključivanje dobrovoljnih sporazuma, organizacija foruma konzument/proizvođač ili sektoralne diskusije, tako da relevantni sektori rada i industrije u svojim planovima sprečavanja stvaranja otpada ili zamenu produkta ili njegove ambalaže od kojeg se stvara prekomerna količina otpada.
10. Promovisanje proverenih sistema sa upravljanje životnom sredinom, obuhvativši sistem EMAS i ISO 14001.

Mere koje mogu uticati za vreme faze upotrebe i konzumiranja

11. Ekonomski instrumenti kao što su inicijative za odgovornije ponašanje konzumatora prema životnoj sredini u vezi kupovine produkta sa manje ambalaže ili uvođenje obaveza za plaćanje ambalaže za konzumatora, i za ambalažu artikala i elemenata snabdevanih besplatno.

12. Organizovanje kampanja za povećanje samosvesti i ponuda informacija orijentisanih za širu javnost ili za određenu kategoriju konzumatora.

13. Promovisanje eko-etiketa.

14. Postizanje sporazuma sa industrijama, preko studije za proizvode kao što su one koje se organizuju u okviru integrisanih politika za proizvode, ili sa trgovcima maloprodaje za pristup informacija u vezi sa stvaranjem otpada i proizvoda koji u manjoj meri utiču na životnu sredinu.

15. U kontekstu snadbevanja javnih zaliha, integracija i kriterija za zaštitu životne sredine i sprečavanje stvaranja otpada u pozivu za podnošenje ponuda i po ugovoru, u skladu sa Priručnikom za javne nabavke, imajući u obzir zaštitu životne sredine datoj u Evropskoj Komisiji 29 oktobra 2004.

16. Promovisanje ponovne upotrebe i/ili reparacije produkta ili njihovih komponenti sa defektima, posebno preko vaspitnih mera, ekonomskih, logističnih i drugih mera kao što su pružanje podrške za centre i ovlašćene mreže za reparaciju i ponovnu upotrebu, posebno za naselja i regije sa velikom gustom stanovništvu.

Dodatak V.

DOKUMENTI ZA PREVOZ OTPADA

A. Podaci o otpadu (ispunjava proizvođač / vlasnik otpada)	
1. Vrsta otpada	_____
2. Klasificirani otpad	_____
3. Karakteristike otpada	_____
4. Količina otpada	_____
5. Način pakiranja	_____
6. Mesto gde se šalje otpad.	_____

B. Proizvođač / vlasnik otpada	
1. Ime proizvođača / vlasnika	_____
2. Adresa proizvođača / vlasnika	_____
Tel/ faks. E-mail,	_____
3. Br. Licencije	_____
Datum dostavljanja otpada :	Potpis: _____

C. Transport otpada	
1. Titula / ime transportera	_____
2. Adresa transportera	_____
3. Način / sredstvo transportiranja	_____
4. Dozvola transporta Br.	_____
Datum primanja otpada:	Datum dostavljanja otpada:
_____	_____
Potpis: _____	Potpis _____

D. Primaoc otpada	
1. Titula / ime primaoca	_____
2. Adresa primaoca	_____
3. Primaoc:	
☐ oprema za preradu	Br. Licencije _____
☐ Deponija	
Datum primanja otpada:	Potpis: _____

Formular se ispunjava čitljivim slovima

UPUTSTVO ZA ISPUNJAVANJE FORMULARA ZA PREVOZ OTPADA

Dokumenat za prevoz otpada sastavlja se od četiri (4) istih kopija:

- Prvu kopiju čuva vlasnik /proizvođač otpada
- Drugu kopiju čuva transporter otpada
- Treću kopiju čuva primaoc otpada
- Četvrtu kopiju primaoc otpada dostavlja (opet vraća) vlasniku /proizvođaču otpada.

A. Podatke o otpadu

(ispunjava proizvođač/vlasnik otpada)

1. Vrsta otpada (podrazumeva komercijalni otpad ili industrijski otpad koji je inertan ili neopasan
2. Klasificirani otpad
3. Karakterizirani otpad
4. Količinu otpada
5. Način pakovanja
6. Mesto gde se šalje otpad

B. Proizvođač/vlasnik otpada

1. Titula proizvođača
2. Adresa proizvođača
Tel/ faks. E-mail,
3. Br. licencije
4. Datum dostavljanja otpada
5. Potpis dostavljača

C. Transportovanje otpada

1. Titula /ime transportera
2. Adresa transportera
3. Način / transportno sredstvo
4. Dozvola za transportiranje
5. Datum primanja otpada
6. Datum dostavljanja otpada
7. Potpis dostavljača
8. Potpis primaoca (šofera)

D. Primaoc otpada

1. Titula ime primaoca
2. Adresa primaoca
3. Primaoc
4. Oprema za preradu
5. Broj licence
6. Deponija
7. Datum primanja otpada:
8. Potpis dostavljača

Napomena: Praćenje opasnog otpada ne može se vršiti ovim formularom.

Dodatak VI.**IZVEŠTAJ ZA OTPAD Br. _____**

1.Ime proizvođača /vlasnika otpada	
2.Adresa, tel. proizv./vlasn. otpada	
3.Br. Licence i datum licenciranja.	

Materijal	Vrsta otpada.	Karakteristike Otpada	Klasifikacija otpada	Količina otpada u ton.]	Sastav otpada u %]	Magaziniranje /deponovanje otpada	Način tretiranja otpada	Namenjeno mesto otpada	Opomene
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I. Primanje otpada u objekt/opremi									
II.Tretirani i odstranivani otpad iz objekta /opreme									
III.Reciklirani material odstranjen iz objekta /opreme									

Datum:

Potpis ovlašćenog lica:

Uputstva za ispunjenje formulara za izveštavanje otpada

Izveštaj o otpadu ispunjava vlasnik, proizvođač otpada ili operator sa objektima i opremom za upravljanje otpadom, kojeg dostavlja Agenciji za zaštitu životne sredine Kosova.

Prva tabela:

1. Lice koje ispunjava podatke za ime /titulu relevantnog subjekta koji poseduje, tretira ili bavi se otpadom, broj biznisa za subjekt.
2. Upotpunjava se tačna adresa vlasnika, lica koji tretira ili vlasniku otpada, broj telefona, E- mail.
3. Označava se broj Licencije i datum izdavanja Licencije.

Druga tabela:

1. Kolona gde su upisane vrste materijala sa posebnim nazivom po redosledu:
  - I. Otpad koji se prima u objektu /opremi na određenoj lokaciji.
  - II. Otpad koji se odstranjuje ili prati iz objekta/opreme, u određenoj lokaciji, posle tretiranja ili i ne tretirane.
  - III. Praćeni ili odstranjeni materijali, koji su dobiveni tretiranjem ili recikliranjem otpada.
2. Označava se vrsta otpada, npr. komunalni, komercijalni ili industrijski, koji mogu biti neopasni, opasni ili inertni.
3. Označava se karakter otpada, koji se vrši u nadležnoj laboratoriji i prema zahtevu vlasnika otpada.
4. Označava se klasifikacija otpada, koji se vrši prema Katalogu otpada i drugim listovima za otpad.
5. Označava se količina otpada u tonama.
6. Označava se "Da ili Ne". Sastav otpada upisuje se u posebnim formularima od ovlašćene laboratorije.
7. Označava se masa ili količina magaziniranog otpada /deponiranog i način deponiranja. Dodatak I. lista D.
8. Označava se način tretiranja otpada npr. recikliran, briketiran, iseneriran itd., Dodatak II. lista R.
9. Mesto gde će se dostavljati, deponirati ili tretirati otpad.
10. U koloni za napomene upisuju se podaci koji se smatraju važnim ili neko specifično objašnjenje za otpad.

Napomena: U slučaju da neki prostor u tabeli nije dovoljan za unošenje potrebnih podataka, onda podaci se upisuju u posebnom listu i pridodaju se tabeli.

Izveštaj o otpadu sadrži:

Ime proizvođača /vlasnika otpada,
Adresa, tel. proizv./vlasn. Otpada,
Br. Licencije i datum izdanja licencije,
Vrstu otpada,
Karakteristike otpada,
Količinu otpada u ton.],
Sastav otpada u %],
Magaziniranje /deponiranje otpada,
Način tretiranja otpada.
Namenjeno mesto otpada.

- I. Prihvatanje otpada u objektu/opremi,
- II. Praćeni otpad od objekata/ opreme,
- III. Reciklirani materijali praćeni od objekta /opreme.

Datum izveštavanja:

Napomene:

Potpis ovlašćenog lica:
